

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра «Аудит, облік та оподаткування»

«Допущено до захисту»
зав. кафедрою аудиту, обліку та
оподаткування
к.е.н., доцент
Олена МАГОПЕЦЬ
«14» листопада 2022 р.

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Організація і методика обліку на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу»

Виконав здобувач вищої освіти
II курсу, групи ООУД-21 М (1,4)
ОПП «Облік і оподаткування в
управлінні підприємницькою
діяльністю та державним
сектором економіки»
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
Капуста А.Ю.
«14» листопада 2022 р.

Керівник проекту
д.е.н., професор
Наталія ШАЛІМОВА
«14 » листопада 2022 р.

Рецензент
к.е.н., доцент, доцент кафедри
економіки, менеджменту та
комерційної діяльності
Тетяна РЯБОВОЛИК

Центральноукраїнський національний технічний університет
Факультет економічний
Кафедра аудиту, обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма
Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю
та державним сектором економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
к.е.н., доцент
Олена МАГОПЕЦЬ
« 14 » листопада 2022 року

**ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Капуста Аліна Юріївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту)

Організація і методика обліку на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу

2. Керівник роботи (проекту)

Шалімова Наталія Станіславівна, доктор економічних наук, професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту 14 листопада 2022 р.

4. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

дослідження теоретичних та практичних аспектів та розробка практичних рекомендацій з удосконалення організації і методики обліку на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Узагальнення матеріалів переддипломної практики	29.10.2022 р. – 02.11.2022 р.	Виконано
2.	Огляд літературних джерел, узагальнення нормативних та законодавчих документів	02.11.2022 р. – 05.11.2022 р.	Виконано
3.	Написання основного змісту випускної кваліфікаційної роботи	05.11.2022 р. – 12.11.2022 р.	Виконано
4.	Оформлення випускної кваліфікаційної роботи	12.11.2022 р. – 13.11.2022 р.	Виконано
5.	Отримання відгуку наукового керівника	13.11.2022 р. – 14.11.2022 р.	Виконано
6.	Представлення випускної кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри аудиту, обліку та оподаткування	14.11.2022 р.	Виконано

Дата видачі завдання

« 30 » вересня 2022 р.

Підпис керівника

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання

« 03 » жовтня 2022 р.

Підпис здобувача

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Капуста Аліна Юріївна. Організація і методика обліку на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу. – Випускна кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю та державним сектором економіки». – Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. – Кропивницький, 2022.

У першому розділі «Теоретичні засади організації і методики обліку на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу» викладено особливості діяльності готельних підприємств і ресторанів та їх вплив на постановку обліку, проведено аналіз нормативно-правового регулювання діяльності та обліку підприємств готельного та ресторанного бізнесу, з'ясовані теоретичні аспекти організації бухгалтерського обліку у готельному та ресторанному бізнесі. У другому розділі «Організація та методика обліку готельних послуг в Приватній фірмі «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» розкрито організаційно-економічну характеристику та умови діяльності досліджуваного підприємства готельного бізнесу, з'ясовано підходи до організації та ведення обліку в досліджуваному готелі, викладено результати дослідження особливостей організації та ведення обліку готельних послуг. У третьому розділі «Напрямки удосконалення обліку на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу» запропоновано напрями удосконалення обліку готельних послуг, а саме: шляхи удосконалення процесу управління підприємствами готельно-ресторанного господарства, а також удосконалення обліку підприємств готельного бізнесу з урахуванням вимог міжнародних стандартів і стандартів Європейського союзу.

Ключові слова: готельно-ресторанний бізнес, підприємства готельного бізнесу, готелі, готельні послуги, ресторанне господарство, управління, бухгалтерський облік, організація, методика, доходи, витрати, фінансовий результат

ANNOTATION

Kapusta Alina. Organization and method of accounting at enterprises of the hotel and restaurant business. - Graduate qualification work for the second (master's) higher education degree in specialty 071 "Accounting and taxation" of the educational-professional program "Accounting and taxation in business management and the public sector of the economy". – Central Ukrainian National Technical University Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kropyvnytskyi, 2022.

In the first chapter "Theoretical principles of organization and methods of accounting at enterprises of the hotel and restaurant business" the peculiarities of the activities of hotel enterprises and restaurants and their influence on the creation of accounting are outlined, an analysis of the normative and legal regulation of the activity and accounting of enterprises of the hotel and restaurant business is carried out, theoretical aspects of the organization are clarified accounting in the hotel and restaurant business.

In the second chapter "Organization and method of accounting for hotel services in the private company "CATALONIA-CENTER" the organizational and economic characteristics and conditions of operation of the investigated hotel business enterprise are revealed, the approaches to the organization and accounting in the investigated hotel are clarified, the results of the study of the peculiarities of the organization and keeping records of hotel services.

In the third section "Directions for improving accounting at hotel and restaurant business enterprises", directions for improving accounting for hotel services are proposed, namely: ways to improve the management process of hotel and restaurant enterprises, as well as improving accounting for hotel business enterprises, taking into account the requirements of international standards and standards of the European Union.

Keywords: hotel and restaurant business, hotel business enterprises, hotels, hotel services, restaurant business, management, accounting, organization, methodology, income, expenses, financial result

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКИ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ	12
1.1. Особливості діяльності готельних та ресторанних підприємств та їх вплив на постановку обліку	12
1.2. Нормативно-правове регулювання діяльності та обліку підприємств готельно-ресторанного бізнесу	23
1.3. Теоретичні аспекти організації бухгалтерського обліку у готельно-ресторанному бізнесі	32
Висновки до розділу 1	39
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ В ТОВ ПРИВАТНІЙ ФІРМІ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР»	41
2.1. Організаційно-економічна характеристика ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР»	41
2.2. Організації обліку та аналіз облікової політики ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР»	53
2.3. Особливості організації та ведення обліку готельних послуг в ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР»	61
Висновки до розділу 2	70
РОЗДІЛ ІІІ. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ	73
3.1. Удосконалення процесу управління підприємствами готельно-ресторанного господарства	73
3.2. Удосконалення обліку підприємств готельно-ресторанного бізнесу з урахуванням вимог міжнародних стандартів і стандартів Європейського союзу	81
Висновки до розділу 3	88
ВИСНОВКИ	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми, необхідність її наукової та практичної розробки. Важливою складовою економіки як розвинених країн світу, так і тих, що прагнуть залучити міжнародні інвестиції з метою становлення ринкової економіки, є готельно-ресторанний бізнес, важливою складовою якого є підприємства готельного бізнесу. Цей вид діяльності сьогодні характеризується високотехнологічним менеджментом, високим ступенем інтернаціоналізації капіталу, вимагає пошуку інноваційних форм господарювання, а також відіграє важливу роль у вирішенні проблем інтеграції економіки певної країни у світову.

Сучасні тенденції функціонування та розвитку готелів в Україні включають:

- вітчизняне готельне господарство переживає етап становлення та розвитку. Це пояснюється тим фактом, що вітчизняний ринок готельних послуг характеризується нестабільністю та обмеженістю;
- невідповідність ціни та якості послуг, що надаються підприємствами готельного бізнесу;
- певна неорганізованість роботи структурних підрозділів готелів, яка зумовлена нерозвиненістю транспортної та організаційної інфраструктури;
- значна інвестиційна привабливість підприємств сфери готельного бізнесу, що особливо стосується відомих туристичних зон з урахуванням їх природних, кліматичних та рекреаційних ресурсів.

Зміст поняття готельний бізнес визначається сутністю економічної діяльності спеціалізованих підприємств, які пропонують на комерційній основі власні послуги і забезпечують клієнтам, що здійснюють подорожі необхідні умови для розміщення.

В умовах конкурентного ринку, прагнення підприємств готельного бізнесу отримати найбільший прибуток, спонукає їх до забезпечення не лише

проживання та харчування, що зумовлює необхідність розширення обсягу послуг.

Економічна сутність готельного бізнесу полягає у нематеріальному характері її діяльності. Результатом діяльності готелів є продукт у формі особливого виду послуг - послуг гостинності. Особливості обслуговування у готельному бізнесі, в якому поєднуються як виробництво, так і споживання послуг, визначають цей процес поняттям «надання послуг».

У свою чергу, готельна послуга - це операція підприємства з розміщення клієнтів шляхом пропозиції номера або місця для тимчасового проживання у готелі.

Неодмінною умовою успішного функціонування всіх підприємств готельного бізнесу є прийняття рішень на підставі своєчасної, повної та достовірної інформації про здійснювані готельні послуги, єдиним джерелом якої є система бухгалтерського обліку. Відповідно, питання організації та методики обліку готельних послуг набувають сьогодні особливої актуальності.

Питання організації діяльності та управління підприємств готельного бізнесу були предметом дослідження таких фахівців, як Амбросій О.І., Байлик С.І., Бакеренко Н.П., Батченко Л.В., Беляк А.О., Бойко М.Г., Гончар Л.О., Головка О.М., Граковський Ю., Кальченко О.М., Кампов Н.С., Козяр І.В., Косінова Я.Р., Ліпич Л.Г., Мальська М.П., Матвійчук І.О., Махлинець С.С., Новак У.П., Падюка М.В., Пандяк І.Г., Писаревський І.М., Роглев Х.Й., Симочко Г.В., Школа І.М.

Окремі аспекти обліку, оподаткування, аналізу та аудиту на підприємствах готельного господарства висвітлені у працях Балченко З.А., Блакитної Г.В., Бровко О.Т., Гладія І.О., Дзюби О.М., Кирильєвої Л.О., Ковалевської Н.С., Коробкіної І.С., Король С., Короп О., Линника О.І., Матвійчук І., Мелень О.В., Наумоїа Т.А., Остапенко Я.О., Чабанюк О.М., Шиманської К.В., Янчевою Л.М.

Однак системних досліджень організації та методики обліку готельних послуг все ще не вистачає. Ці обставини і зумовили тематику та напрямки проведеного дослідження.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів та розробка практичних рекомендації з удосконалення організації і методики обліку на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу.

Виходячи з поставленої мети в роботі були вирішені наступні **завдання**:

- 1) дослідити особливості діяльності готельних та ресторанних підприємств та їх вплив на постановку обліку;
- 2) проаналізувати нормативно-правове регулювання діяльності та обліку підприємств готельно-ресторанного бізнесу;
- 3) з'ясувати теоретичні аспекти організації бухгалтерського обліку у готельно-ресторанному бізнесі;
- 4) дослідити організацію та методику обліку готельних послуг в ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР»;
- 5) визначити можливості використання зарубіжного досвіду для удосконалення обліку підприємств готельно-ресторанного бізнесу з урахуванням вимог міжнародних стандартів і стандартів Європейського союзу;
- 6) розробити та обґрунтувати рекомендації щодо удосконалення процесу управління підприємствами готельно-ресторанного господарства.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження обрано підприємства готельно-ресторанного бізнесу. Конкретні дослідження проводилися з використанням даних первинного, аналітичного, синтетичного обліку, фінансової, податкової та статистичної звітності ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР», яке знаходиться у центральній частині міста Кропивницький.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є організація та методика обліку на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу.

Інформаційне забезпечення проведених досліджень. Для дослідження вищезазначених питань були використані такі джерела інформації: дані первинного, аналітичного та синтетичного обліку ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР»; законодавчі та нормативно-правові документи України, що регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу; економічна фахова література з питань управління, обліку, оподаткування, аналізу та аудиту.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети випускної кваліфікаційної роботи застосовувалася система загальнонаукових методів аналізу, зокрема метод системного аналізу, положення діалектичного методу пізнання процесів і явищ у їх взаємозв'язку та розвитку, методи порівняння, синтезу, систематизації та узагальнення, методи та прийоми математичної статистики, економіко-статистичного моделювання та прогнозування економічних процесів тощо.

Результати, отримані в ході написання випускної кваліфікаційної роботи, полягають у вивченні, аналізі та узагальненні теорії та практики організації та методики обліку на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу. **Теоретична значимість отриманих результатів** полягає у наступному:

- набула подальшого розвитку систематизація нормативних документів, що регламентують організацію діяльності та постановку обліку у підприємствах готельно-ресторанного бізнесу, що забезпечить отримання повної, достовірної та неупередженої інформації для потреб управління, організації та ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності;

- на підставі аналізу інформаційних потреб керівництва підприємств готельного бізнесу розроблено етапи формування обліково-аналітичного забезпечення діяльності готелів, що сприятиме адаптації до потреб ринку, економічна безпека, а також оцінці фінансового стану підприємств готельного бізнесу;

- удосконалено підходи до розподілу постійних витрат готельних підприємств шляхом розробки переліку баз розподілу за категоріями постійних витрат, що дозволить формувати більш об'єктивну інформацію для потреб формування вартості проживання за видами номерів готельного фонду.

Практичне значення одержаних при написанні випускної кваліфікаційної роботи результатів дослідження полягає в тому що, вони можуть бути використані обліковцями підприємств готельно-ресторанного бізнесу, що характеризуються різними системами організації діяльності.

Апробація результатів дослідження та їх публікація. Результати дослідження оприлюднені на I Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і учнівської молоді «Облік, оподаткування і контроль в управлінні» Центральноукраїнського національного технічного університету (14 квітня 2021 р.) та на II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і учнівської молоді «Облік, оподаткування і контроль в управлінні» Центральноукраїнського національного технічного університету (24 листопада 2022 р.). Основні положення й результати дослідження опубліковано у тезах загальним обсягом 0,1 др. арк. «Особливості організації та ведення обліку в готельному бізнесі» в Матеріалах II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і учнівської молоді 24 листопада 2022 р.

Вплив особливостей діяльності фермерських господарств на побудову обліку» у електронному Збірнику праць молодих науковців КНТУ.

Обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У першому розділі «Теоретичні засади організації і методики обліку на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу» викладено особливості діяльності готельних та ресторанних підприємств та їх вплив на постановку обліку, проведено аналіз нормативно-правового регулювання діяльності та

обліку підприємств готельно-ресторанного бізнесу, з'ясовані теоретичні аспекти організації бухгалтерського обліку у готельно-ресторанному бізнесі.

У другому розділі «Організація та методика обліку готельних послуг в Приватній фірмі «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» розкрито організаційно-економічну характеристику та умови діяльності досліджуваного підприємства готельного бізнесу, з'ясовано підходи до організації та ведення обліку в досліджуваному готелі, викладено результати дослідження особливостей організації та ведення обліку готельних послуг.

У третьому розділі «Напрямки удосконалення обліку на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу» запропоновано напрями удосконалення обліку готельних послуг, а саме: шляхи удосконалення процесу управління підприємствами готельно-ресторанного господарства, а також удосконалення обліку підприємств готельного бізнесу з урахуванням вимог міжнародних стандартів і стандартів Європейського союзу.

Обсяг роботи. Робота викладена на 106 сторінках, вона містить 11 рисунків, 7 таблиць, додатки, список використаних джерел налічує 119 найменувань та викладений на 11 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКИ ОБЛІКУ НА

ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

1.1. Особливості діяльності готельних та ресторанних підприємств та їх

вплив на постановку обліку

Готельно-ресторанне господарство швидко розвивається не тільки у світі, а і в Україні, що зумовлює розвиток туристичних потоків, інтернаціоналізацію капіталу, перерозподіл доходів між країнами, рост зайнятості населення. Україна має значний історико-культурний та природний потенціал туристичної інфраструктури, що, зокрема, стосується і забезпеченості засобами тимчасового розміщення (готелями).

Аналіз міжнародного досвіду дозволяє стверджувати, що інтеграційні процеси в європейський простір є необхідною передумовою активного й успішного просування цього виду діяльності на вітчизняний ринок. А це, у свою чергу, потребує розвитку сучасної інфраструктури.

Відповідно до ст. 5 Закону України про туризм: «Готельно-ресторанне господарство належить до туристичних послуг і на законодавчому рівні визначає учасника та суб'єкта процесу в такий спосіб: «учасниками відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності, є юридичні та фізичні особи, які створюють туристичний продукт, надають туристичні послуги з тимчасового розміщення, харчування» [105].

Згідно з Наказом Державної туристичної адміністрації України від 16 березня 2004 року № 19: «Готель – це підприємство будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, що складається із шести і більше номерів та надає готельні послуги з тимчасового проживання з обов'язковим обслуговуванням» [79].

У ДСТУ 4281:2004: «ресторанне господарство визначено як вид економічної діяльності суб'єктів господарської діяльності щодо надавання

послуг стосовно задоволення потреб споживачів у харчуванні з організуванням дозвілля або без нього. Ресторан – це заклад ресторанного господарства з різноманітним асортиментом продукції власного виробництва і закупнних товарів, високим рівнем обслуговування і комфорту у поєднанні з організуванням відпочинку і дозвілля споживачів» [38].

Для з'ясування, які саме підприємства відносяться до готельного бізнесу, необхідно виходити з таких основоположних принципів, які характеризують певний вид діяльності:

- використання ресурсів (обладнання, робочої сили, технологічних засобів, сировини і матеріалів), які об'єднуються для виробництва певної продукції та надання послуг;
- особливості виробничого процесу;
- види продукції, що виробляється, та послуг, які надаються споживачам.

Відповідно до Державного класифікатора України «Класифікація видів економічної діяльності. ГК 009 – 96», затвердженого наказом Держстандарту України від 22.10.96 р. № 44, готельно-ресторанне господарство, ідентифіковано як «тимчасове розміщення й організація харчування», що схематично представлено на рис. 1.1.

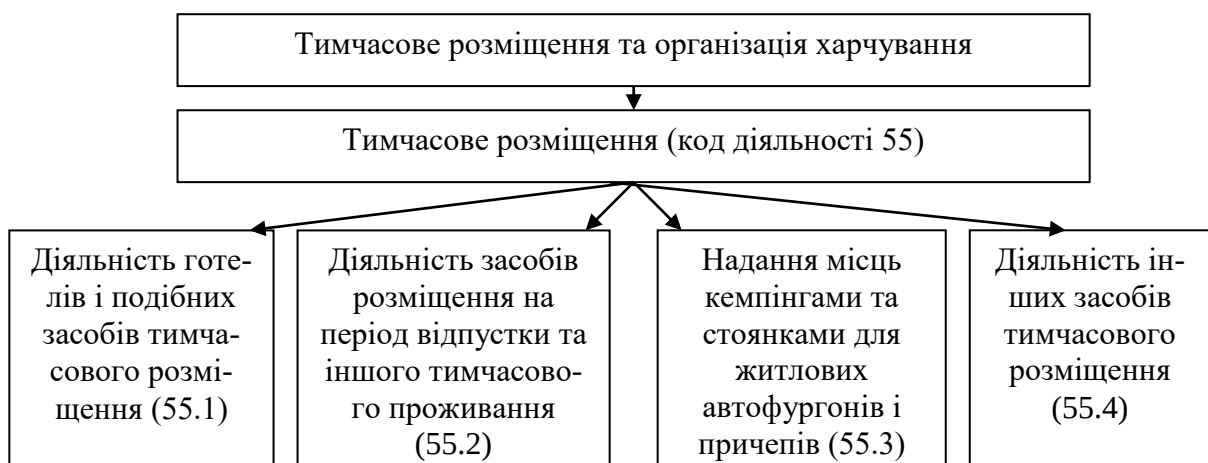

Рис. 1.1. Готельне господарство як вид економічної діяльності

Згідно з цим документом: «До категорії готелів як виду економічної діяльності належать:

- заклади, що надають місця для короткострокового проживання:
 - готелі, включаючи туристичні (з ресторанами та без ресторанів);
 - мотелі;
 - готелі з конференц-залом;
 - готелі з послугами ресторану;
- інші місця для короткострокового проживання:
 - табори;
 - літні будиночки, котеджі і квартири, що здаються у відпускний період;
 - території кемпінгів;
 - сімейні пансіони;
 - селянські садиби;
 - гірські притулки;
 - молодіжні турбази тощо;
- місця для короткострокового проживання в інших приміщеннях:
 - в молодіжних гуртожитках;
 - дитячих таборах;
 - школах-інтернатах;
 - будинках колгоспника;
 - гуртожитках для приїжджих;
 - гуртожитках вищих навчальних закладів, технікумів, училищ, шкіл;
 - спальних вагонах;
 - будинках готельного типу та в інших приміщеннях, що здаються для тимчасового проживання» [31].

Крім того, особливості діяльності можуть бути також пов'язані зі спеціалізацією готелів (туристичні, курортні, лікувальні тощо).

Ми погоджуємось з думкою Матвійчук І., яка вважає, що: «Одна з обов'язкових умов діяльності готельного бізнесу – правильна організація ведення бухгалтерського обліку, яка створює таку систему отримання інформації, що забезпечувала б ефективне управління підприємством та

примноження доходу від його діяльності. Єдиного підходу до організації облікового процесу готельних підприємств немає, оскільки це специфічний вид діяльності, який складається з торгівлі, виробництва й надання послуг. Цим і зумовлені особливості організації бухгалтерського обліку та аналізу у сфері такого виду діяльності.

Успішний розвиток підприємств індустрії гостинності безпосередньо пов'язаний із підготовкою кваліфікованих фахівців із готельної справи та обліковим забезпеченням цього процесу. Так, облікове забезпечення послуг гостинності є одним із найважливіших механізмів управління, що дають можливість об'єктивно оцінити рівень економічної діяльності готельних підприємств» [74].

Як відомо, прибутковість закладів готельного господарства є основною метою діяльності. За умов роботи на обмеженому сегменті споживчого ринку досягти її майже неможливо, що зумовлено, зокрема, низьким рівнем життя у нашій країні.

Тому саме формування облікової інформації й ефективне управління наявною інформаційною базою має стати дієвим механізмом стабілізації внутрішнього середовища підприємств готельного бізнесу, що забезпечить досягнення економного використання ресурсів, мінімізацію витрат, зростання прибутковості та платоспроможності.

Як зазначають науковці: «Готельне господарство є важливою складовою частиною туристичної діяльності. Розвиток вітчизняного та міжнародного туризму значною мірою пов'язаний із рівнем матеріально-технічної бази, розгалуженістю й різноманітністю мережі, якістю обслуговування, що надається в готельному господарстві. Саме готельні підприємства виконують одну з основних функцій у сфері обслуговування туристів – забезпечують їх сучасним житлом і побутовими послугами.

Сучасний стан і тенденції розвитку готельної індустрії України можна охарактеризувати такими положеннями:

1. Досягнення готельної індустрії України є дуже скромними на тлі загальносвітової тенденції неухильного зростання, процвітання й розвитку цієї сфери діяльності.

2. Основний готельний фонд країни не відповідає міжнародним стандартам.

3. Висококомфортабельні готелі в Україні введені в експлуатацію за участю іноземних компаній, що дало змогу істотно скоротити дефіцит готелів високого класу для багатой клієнтури. Вартість розміщення в цих готелях можна порівняти з вартістю розміщення в найбільших столицях світу. Проте середня наповнюваність невеликих готелів становить 95–100 %, а рентабельність бізнесу – 30–40 %. Стабільний попит на послуги такого типу, незначна конкуренція в ніші, а також порівняно невеликі витрати на будівництво такого готелю дають підставу стверджувати, що невеличкі готелі є надзвичайно перспективними для інвестора в Україні. Привабливими сегментами для інвестування спеціалісти також називають «придорожні» готелі (кемпінги, мотелі), готелі-санаторії тощо.

4. Готельний бізнес – одна з найдинамічніших та високоприбуткових галузей світової економіки, джерело створення нових робочих місць та генератор зайнятості населення. Надаючи послуги гостинності, підприємства готельної сфери виконують не лише важливу соціально-економічну роль, а й репутаційну функцію» [74].

Облік – є основним джерелом отримання обліково-аналітичної інформації кожним суб'єктом господарювання. Гнилицька Л.В. стверджує: «Основними функціями обліку є забезпечення всіх рівнів управління в достовірній і своєчасній інформації про господарську діяльність кожного економічного суб'єкта. Інформація як продукт обліку необхідна для прийняття управлінських рішень, а отже, бухгалтерський облік є засобом і функцією управління підприємством. Бухгалтерський облік як функція управління тісно пов'язаний з економічним аналізом.

Зміст обліково-аналітичного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання визначається низкою факторів, серед яких – галузеві особливості діяльності підприємства, організаційно-правова форма функціонування, обсяг і ступінь диверсифікації фінансово-господарської діяльності, інші об'єктивні та суб'єктивні фактори» [17, с. 409].

Характерні особливості готельних послуг, які чинять суттєвий вплив на організацію обліково-аналітичного процесу, представлені на рис. 1.2. Вплив особливостей на організації та ведення обліку представлено у Додатку А.

Кулинич М.Б. та Сорока С.В. зазначають: «У процесі дослідження облікового забезпечення діяльності готелів можна визначити низку завдань, що охоплює цей механізм: діагностика фінансово-господарського стану підприємства задля попередження його фінансових ризиків; оцінка стану та рівня економічної безпеки власного підприємства, надійності потенційних партнерів підприємства; визначення стратегії діяльності на ринку потенційних і реальних конкурентів; збереження та примноження ресурсного потенціалу підприємства, раціонального й ефективного його використання; прийняття управлінських рішень щодо доцільності діяльності з урахуванням виявлених загроз і небезпек; сприяння гармонізації інтересів підприємства в цілому (як юридичної особи) та окремих співробітників (як фізичних осіб) із метою мінімізації внутрішніх загроз тощо» [62, с. 72].

На думку Ліпич Л.Г. й Матвійчук І.О.: «Задля розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення діяльності готелів потрібно проаналізувати стан забезпечення обліку, аудиту й аналізу з метою його вдосконалення; забезпечити постійне формування та обґрунтування рішень щодо господарської діяльності підприємства, реалізації заходів, які сприятимуть підвищенню рівня управлінських рішень» [70].

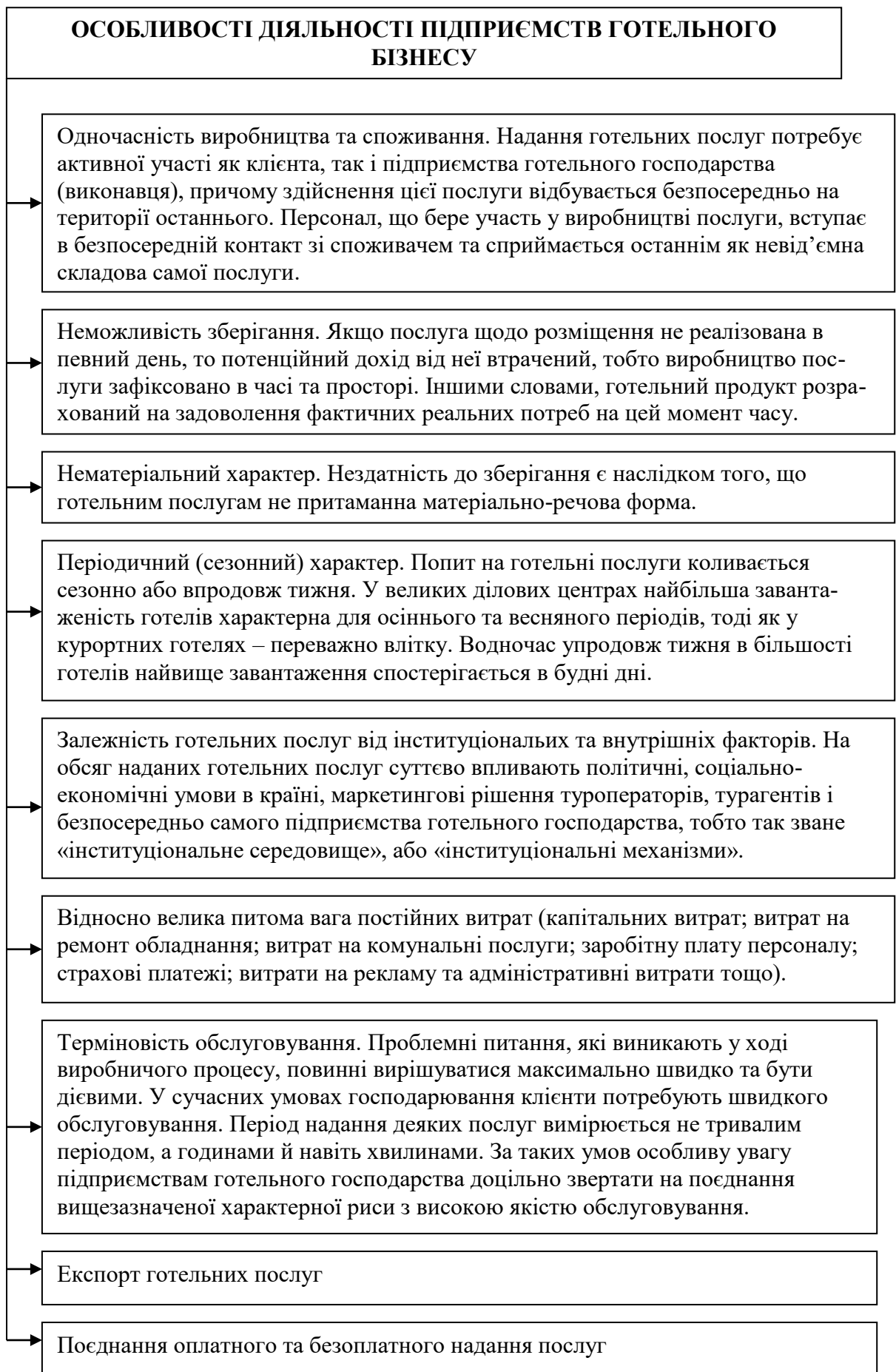

Рис. 1.2. Особливості надання готельних послуг

Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності відображаються в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Згідно із цим законом: «Бухгалтерський облік на підприємствах готельного бізнесу, як і на інших українських підприємствах, ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації. Ведення обліку ґрунтується на основних принципах бухгалтерського обліку» [92].

Як вірно зазначає Оліярник Т.Ю.: «Основним завданням організації бухгалтерського обліку готельного бізнесу, як і будь якого бізнесу, є створення такої системи отримання інформації, яка б забезпечувала ефективне управління підприємством і примноження доходу від господарської діяльності підприємства.

Питання організації бухгалтерського обліку готельного господарства вирішується власником або уповноваженим органом (посадовою особою) відповідно до законодавства й установчих документів. Підприємство самостійно визначає облікову політику, форму бухгалтерського обліку, затверджує правила документообігу та технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку, об'єкти й періодичність проведення інвентаризації активів і зобов'язань» [85].

Бухгалтерський облік на підприємствах готельного бізнесу ведеться згідно з обраною обліковою політикою - собою сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності, тобто це вибір самим підприємством певних і конкретних методик ведення бухгалтерського обліку з огляду на особливості діяльності конкретного готельного підприємства.

Під час розроблення облікової політики слід урахувати:

- вимоги до якісних характеристик бухгалтерського обліку та фінансової звітності, викладені в національних П(С)БО;
- методи й процедури, передбачені усіма П(С)БО;

- норми та нормативи, установлені законодавчими актами України.

Чабанюк О.М. вважає: «Успішним буде таке готельне підприємство, де здійснюватиметься грамотна облікова політика. Потрібно детальніше дослідити процес формування облікової політики на підприємствах готельного бізнесу. Облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Індивідуальні правила й принципи обліку підприємств готельного бізнесу слід максимально узгоджувати за міжнародними стандартами й національними нормативними документами, що визначають особливості її формування» [114]

Незважаючи на те, що кожне підприємство готельного бізнесу самостійно визначає облікову політику, наказ, на думку Ковалевської Н.С., Наумової Т.А. і Коробкіної І.С.: «має містити такі відомості:

- тривалість операційного циклу; межа суттєвості. Межа суттєвості – абсолютна або відносна величина, що є кількісною ознакою суттєвості облікової інформації;
- визнання, облік, оцінку та класифікацію основних засобів; установлюється ліквідаційна вартість основних засобів; відображення в балансі; метод нарахування амортизації основних засобів; модернізацію основних засобів; витрати на основні засоби; списання;
- вказується, що належить до інших необоротних активів; вартісну межу для малоцінних необоротних матеріальних активів; метод нарахування амортизації для необоротних матеріальних активів;
- визнання, облік та оцінка нематеріальних активів; строки використання нематеріальних активів; метод нарахування амортизації; ліквідаційна вартість нематеріальних активів та ін.;
- визначається одиниця запасів для виробничого обліку; зарахування запасів; уцінка (дооцінка) запасів; реалізація запасів;
- ціноутворення;

- класифікація дебіторської заборгованості; відображення суми дебіторської заборгованості в підсумках балансу;
- класифікація кредиторської заборгованості; забезпечення; відображення в балансі;
- класифікація; витрати операційної діяльності; витрати на придбання будь-яких матеріальних цінностей; адміністративні витрати; загальновиробничі витрати;
- класифікація і визнання доходів;
- відображення в управлінському обліку оренди (як дебіторська заборгованість орендатора) [53].

На думку Іванни Матвійчук: «Узявши до уваги особливості інформаційних потреб, керівництву підприємств пропонується формувати обліково-аналітичне забезпечення діяльності готелів за допомогою проходження таких етапів.

Етап 1. Визначити цілі та завдання, для виконання яких упроваджується обліково-аналітичне забезпечення. Їх потрібно узгодити із загальними цілями господарювання й стратегією розвитку малого підприємства, а також із завданнями системи управління, виконання яких і потребує додаткової обліково-аналітичної інформації.

Етап 2. Виробити нормативно-правове забезпечення для організації й функціонування управлінського обліку. Внести зміни до Наказу про облікову політику щодо використання управлінського обліку.

Етап 3. Визначити коло користувачів обліково-аналітичної інформації, яку надаватиме управлінський облік, і необхідний обсяг показників-індикаторів, з огляду на наявні інформаційні запити управління.

Етап 4. Оцінити наявні трудові й фінансові ресурси, які необхідні для функціонування управлінського обліку, підготовки аналітичних даних і складання внутрішньої управлінської звітності.

Етап 5. Співвіднести потенційні адміністративні витрати на впровадження додаткової підсистеми управлінського обліку й очікувані економічні вигоди від наявності додаткової обліково-аналітичної інформації.

Етап 6. Визначити джерела отримання необхідних первинних даних для ведення управлінського обліку та складання внутрішньої звітності.

Етап 7. Організувати підсистему управлінського обліку в підрозділі «Бухгалтерія», створити посаду бухгалтера-аналітика й прийняти на неї досвідченого фахівця з управлінського обліку. Переглянути посадові інструкції наявних працівників бухгалтерії на предмет додавання функціональних обов'язків ведення управлінського обліку.

Етап 8. Призначити відповідальних за надання керівництву обліково-аналітичної інформації, затвердити форми внутрішньої звітності, за якими подаватиметься така інформація, установити терміни її надання.

Етап 9. Функціонування обліково-аналітичного забезпечення діяльності готелів. Підготовка облікової та аналітичної інформації у встановлені терміни за формами управлінської звітності й надання її внутрішнім користувачам для прийняття керівних рішень» [74].

Готельний бізнес в Україні представлено різними типами та видами підприємств: від бюджетного варіанта до вищої категорії; від закладів із місцевою специфікою до міжнародних брендів. Однак, подальша модернізація об'єктів готельного бізнесу, підвищення якості послуг, що надаються, та запровадження міжнародних стандартів обслуговування є першочерговими завданнями реформування цієї сфери.

Таким чином, першочерговим завданням обліково-аналітичного забезпечення підприємств готельного бізнесу є їх адаптація до потреб ринку, економічна безпека, а також оцінка фінансового стану. Якісне обліково-аналітичне забезпечення сприятиме стабільному функціонуванню підприємств цієї сфери, інтенсивному розвитку, забезпечить отримання позитивних фінансових результат.

1.2. Нормативно-правове регулювання діяльності та обліку підприємств готельно-ресторанного бізнесу

Готельно-ресторанний бізнес як складова туристичної індустрії відіграє велике значення для розвитку соціально-економічних та культурно-просвітницьких зв'язків як на макро-, так і на мікрорівнях. Розвиток підприємств цієї сфери значною мірою обумовлений рівнем державної політики розвитку готельного, ресторанного та туристичного бізнесу. А отже, питання комплексного аналізу нормативно-правового регулювання діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу, яке має сприяти забезпеченню фінансової стійкості всієї сфери гостинності є сьогодні достатньо актуальною.

Розвиток готельно-ресторанного і туристичного бізнесу відбувається під впливом великої кількості внутрішніх і зовнішніх факторів, які серед іншого заважають розвитку готельного бізнесу та вимагають застосування дієвого інструментарію державного управління, що адаптований до сучасних умов.

Як вірно зазначають Гончар Л.О., Беляк А.О.: «Держава як гарант, зокрема, економічної безпеки та фінансової стабільності повинна усвідомлювати необхідність створення сприятливого клімату для розвитку підприємств готельно-ресторанного і туристичного бізнесу. У цьому випадку адміністративні важелі державного регулювання виступають невід'ємною складовою системи технологій сфери гостинності, які ґрунтуються на методико-організаційних засадах, що формує цілісний інституціональний механізм функціонування підприємств сфери гостинності» [22].

Аналіз нормативно-правового регулювання діяльності підприємств готельного бізнесу, дозволяє згрупувати всю нормативно-законодавчу та регуляторну документацію за такими напрямками: Закони України, Постанови

Кабінету міністрів України, Національні стандарти України, Міжнародні стандарти та інші нормативно-правові акти.

Серед Законів України, які регулюють діяльність підприємств готельного бізнесу є Цивільний і Господарський кодекси України – кодифіковані нормативні акти (закони), які регулюють основні відносини учасників ринку готельних послуг. Крім цього, ключові аспекти функціонування підприємств готельного бізнесу визначають Закон України «Про туризм», Закон України «Про стандартизацію», Закон України «Про курорти», Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», Закон України «Про захист прав споживачів» (Додаток Б).

За даними Реєстру свідоцтв про встановлення категорій готелям та іншим об'єктам: «Міністерство економічного розвитку і торгівлі України – це один з центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері гостинності. Відповідно, Мінекономрозвитку встановлює відповідні категорії об'єктам туристичної інфраструктури (готелям, іншим об'єктам, призначених для надання послуг з розміщення, закладам харчування, курортним закладам тощо), видає свідоцтва про встановлення об'єктам туристичної інфраструктури відповідної категорії та веде реєстр свідоцтв. Станом, на 9 грудня 2021 року, за даними Реєстру свідоцтв про встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг із тимчасового розміщення (проживання), до Реєстру внесено 389 готелів, яким видано свідоцтво про встановлення категорії. Із них: 5* – 51 готель; 4* – 135 готелів; 3* – 144 готелі; 2* – 35 готелів; 1* – 24 готелі. Найбільше п'ятизіркових готелів розташовано переважно у містах-мільйонниках: Києві, Дніпрі, Львові, Одесі» [106]. За даними Державної служби статистики України, на 2021 рік налічувалося 5451 колективний засіб розміщування [32].

У Законі України про туризм: «Визначено основні терміни, зокрема «готель», «готельна послуга», «аналогічні засоби розміщення». Відповідно до Закону, з метою підвищення рівня туристичного обслуговування, сприяння споживачам у свідомому виборі туристичних послуг, забезпечення рівних можливостей суб'єктам туристичної діяльності на ринку туристичних послуг, забезпечення захисту прав і законних інтересів, життя, здоров'я та майна громадян, підвищення рівня екологічної безпеки об'єктам туристичної інфраструктури присвоюються категорії якості та рівня обслуговування. У Законі визначаються види категорій об'єктів туристичної інфраструктури, порядок їх встановлення, зміни, доведення до споживачів інформації про вид та категорію об'єкта туристичної інфраструктури. Законом встановлюється заборона на надання послуг з розміщення без наявності свідоцтва про встановлення відповідної категорії» [105].

Серед постанов Кабінету Міністрів України, що регулюють діяльність суб'єктів готельного бізнесу базовими можна визначити «Про затвердження Порядку встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)», «Про затвердження Порядку доведення до споживачів інформації про вид об'єкта туристичної інфраструктури» та «Про порядок надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)».

Порядок встановлення категорій готелям визначено постановою КМУ «Про затвердження Порядку встановлення категорії готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)». Порядком передбачено, що: «Категорії готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), встановлюються за результатами добровільної сертифікації послуг стосовно безпеки для життя і здоров'я людей, захисту їх майна та охорони довкілля відповідно до договору між органом із сертифікації та власником або уповноваженою ним особою і оцінювання відповідності готелів вимогам певної категорії. Сертифікація та оцінювання готелю

здійснюється органами із сертифікації. Готелям встановлюються наступні категорії: «п'ять зірок», «чотири зірки», «три зірки», «дві зірки» та «одна зірка». Іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), у тому числі мотелям, пансіонатам, будинкам відпочинку, туристичним базам, кемпінгам, категорія встановлюється за рівнем обслуговування в них (перший, другий, третій, четвертий та п'ятий рівні)» [106].

Вимоги до функціонування закладів готельного бізнесу встановлюють національні стандарти України – ДСТУ 4268:2003 «Послуги туристичні. Засоби розміщування. Загальні вимоги», ДСТУ 4269:2003 «Послуги туристичні. Класифікація готелів», ДСТУ 4281:2004 «Заклади ресторанного господарства», ДСТУ 4527:2006 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення» (Додаток В).

Роботи з оцінювання готелів, визначення їх категорії виконуються відповідно до вимог ДСТУ 4269:2003 «Послуги туристичні. Класифікація готелів». Стандарт визначає: «класифікацію готелів та аналогічних засобів розміщування за категоріями, а також вимоги до них. Категорію готелю зазначають на його вивісці, на квитанціях, у реєстраційній картці гостя та в рекламних документах. Вимоги до кожної категорії готелів, визначені стандартом, є мінімальними, які необхідно виконувати в повному обсязі. Окремі міжнародні стандарти гармонізовані у вітчизняних нормативно-правових аналогах, наприклад, ISO/FDIS 18513:2003 Tourism services. Hotels and tourism accommodation. Terminology. адаптований у ДСТУ 4527:2006 Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення» [39].

Державний стандарт України 4268:2003 Засоби розміщування: «встановлює класифікацію засобів розміщування, загальні вимоги до засобів розміщування та до послуг, які надають у засобах розміщування. Якщо проаналізувати міжнародний досвід, саме невеликі підприємства є основою розвитку галузі – структурують ринок послуг згідно з попитом споживачів, формують конкурентне середовище та створюють додаткові робочі місця.

Суттєву конкуренцію підприємствам, у тому числі великим, створюють фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які переважно утримують невеликі ресторани, готелі та є власниками приватних будинків і квартир. Вони пропонують відвідувачам повний спектр основних та додаткових готельних послуг при значно нижчій їх вартості» [36].

Крім державних стандартів, обов'язковими є державні будівельні норми ДБН В.2.2-9:2018, ДБН В.2.2-20:2008, ДБН В.2.2-25:2009, які поширюються на проектування нових і реконструкцію існуючих будинків, споруд та комплексів громадського призначення, зокрема готельно-ресторанних підприємств [30].

Не менш важливими є інші нормативно-правові акти – накази Державної туристичної адміністрації, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, санітарні правила (Додаток Д).

Гончар Л.О., Беляк А.О. зазначають: «Основними адміністративними важелями державного регулювання, використання яких обумовлює можливість удосконалення роботи підприємств готельного бізнесу, виступають процедури ліцензування та сертифікації. Впровадження ліцензування у сфері гостинності спрямоване на захист прав та інтересів споживачів послуг, гарантування визначеного рівня обслуговування та убезпечення від його зниження, дотримання санітарних, екологічних та інших норм і положень тощо. Встановлення параметрів та окреслення чітких критеріїв, наявність яких буде сигналізувати про обов'язковість придбання ліцензії, дозволить створити дієву систему ліцензування.

Ключовими об'єктами нормативно-правового регулювання підприємств сфери гостинності виступають технології виробництва, організації та реалізації надання готельних, ресторанних і туристичних послуг за різними напрямками, що охоплюють широкий спектр питань (від термінологічної основи і часових нормативів до методологічної основи формування готельного продукту).

Державна політика в контексті розвитку підприємств сфери гостинності, як складової сфери послуг, спрямована на поліпшення якісних критеріїв її функціонування. Виявлення проблем регулювання діяльності підприємств та оцінка їх значущості в соціально-економічних умовах України можуть надати змогу стверджувати, що одним з найважливіших способів реалізації державної політики в сучасних умовах розвитку бізнес-діяльності підприємств сфери гостинності виступає державна підтримка цієї галузі» [22].

Таким чином, сфера гостинності виконує з'єднувальну роль у системі соціально-економічних відносин. Тому, нормативно-правове забезпечення процесу надання послуг готелями виступає однією з основних передумов як для цілей укріплення ділових і партнерських взаємовідносин, так і для задоволення потреб населення у сфері обслуговування.

Отже, курс на інтенсифікацію сфери гостинності зумовлює потребу у проведенні державними органами постійного оновлення та удосконалення нормативно-правової бази.

Бухгалтерський облік діяльності підприємств готельного бізнесу здійснюється відповідно до вимог Закону України від 16.07.99 р. № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Інші «галузеві» нормативні документи застосовуються в тих питаннях, в яких вони не суперечать зазначеним документам (Додаток Ж).

Коротко розглянемо основні документи, які складають законодавчу базу обліку діяльності готелів.

Закон України № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: «визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Закон поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської

діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно з законодавством» [92].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Мінфіну України № 290: «визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності» [88].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Мінфіну України № 318: «визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та їх розкриття у фінансовій звітності» [89].

Державний класифікатор України «Класифікації видів економічної діяльності. ГК 009 – 96», затверджений наказом Держстандарту України № 441: «визначає галузевий принцип побудови народного господарства та перелік підприємств, які відносяться до категорії «готелі» » [31].

Інструкція з планування, обліку і калькулювання собівартості робіт (послуг) на підприємствах і в організаціях житлово-комунального господарства, затверджена наказом Держжитлокомунгоспу України № 24: «застосовується на підприємствах житлово-комунального господарства незалежно від відомчої підпорядкованості, форм власності та господарювання. Визначає структуру витрат підприємств житлово-комунального господарства та порядок їх розподілу при виконанні декількох видів робіт одним підприємством» [49].

Інструкція щодо заповнення форми державної статистичної звітності № 1-ТУР (к), затверджена наказом Держкомстату України № 96; «регулює, що Форма № 1-ТУР складається всіма зареєстрованими суб'єктами туристичної діяльності, в тому числі підприємствами розміщення туристів (готелі, санаторії, пансіонати з лікуванням, санаторії-профілакторії, будинки, пансіонати, бази відпочинку, кемпінги, мотелі, турбази, молодіжні табори, приватні засоби розміщення)» [50].

Положення про державну атестацію і переатестацію готелів, мотелів, кемпінгів, туристичних баз, комплексів та підприємств громадського харчування України, що приймають і обслуговують туристів, № 2: «визначає основні вимоги до матеріально-технічного забезпечення технологічного процесу надання послуг з тимчасового проживання відповідно до певної категорії закладу» [90].

Правила обов'язкової сертифікації готельних послуг, затверджені наказом Держстандарту України № 37: «визначають порядок проведення обов'язкової сертифікації готельних послуг, перелік державних стандартів, на відповідність яким перевіряються при сертифікації готельні послуги, визначаються основні поняття і розкривається порядок проведення розрахунків між органом із сертифікації і заявником» [93].

Правила користування готелями та надання готельних послуг в Україні, затверджені наказом Держжитлокомунгоспу України та Держкомтуризму України № 77/44: «регламентують: взаємовідносини між споживачами та виконавцями готельних послуг (готелями, готельними об'єднаннями, мотелями, кемпінгами, туристичними базами та туристичними комплексами, пансіонатами незалежно від форм власності); порядок оформлення бронювання та проживання в готелі; права та обов'язки сторін» [91].

Постанова Нацбанку України № 119 «Про затвердження Правил використання готівкової іноземної валюти на території України» (зі змінами, внесеними згідно з постановою Нацбанку України від 27.01.99 р. № 38): «регламентує порядок використання на території України готівкової іноземної валюти як засобу платежу в разі надання суб'єктами підприємницької діяльності готельних послуг нерезидентам з оплатою в іноземній валюті (пп. 2.3), а також при визначенні ціни товару та вартості наданих послуг у цих випадках в іноземній валюті (пп. 4.8), порядок встановлення ліміту каси в іноземній валюті та понадлімітні залишки коштів у касі при цілодобовому режимі роботи та роботі у вихідні дні (пп. 4.9) » [91].

Лист ДПА України № 16-1118/11-10316 «Про податок на додану вартість»: «визначає порядок застосування норм пп. 6.2.2 Закону України від 03.04.97 р. № 168/97-ВР «Про податок на додану вартість», яким регулюються питання оподаткування ПДВ туристичних послуг, а також продаж послуг з туризму» [70].

Лист ДПА України № 1873/10/16-1101 «Про податок на додану вартість з місцевих податків та зборів» визначає, що «кошти, які акумулюються на банківському рахунку відповідальної особи (адміністрації готелю тощо) і підлягають обов'язковому перерахуванню до бюджету у повному обсязі, не оподатковуються ПДВ. Раніше надані роз'яснення з питань щодо оподаткування ПДВ місцевих податків і зборів не приймаються до практичного застосування, а вважаються такими, що втратили чинність» [71].

Лист ДПА України «Про спрощену систему оподаткування» № 15532/7/15-1317: «роз'яснює порядок визначення бази розрахунку єдиного податку підприємствами – платниками готельного збору» [72].

Лист ДПА України № 5451/6/18-0316 «Про готельний збір»: «пояснює порядок визначення бази оподаткування готельним збором послуг готелів» [73].

Підприємства готельного бізнесу для узагальнення інформації ведуть облік на рахунках відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств й організацій, затвердженого наказом № 291, та Інструкції № 291 [49].

1.3. Теоретичні аспекти організації бухгалтерського обліку у готельно-ресторанному бізнесі

Готельно-ресторанний бізнес в Україні став справжньою індустрією послуг, однією з обов'язкових умов діяльності якої є правильна організація ведення бухгалтерського обліку, що створює таку систему отримання інформації, яка б забезпечувала ефективне управління підприємством і примноження доходу від його діяльності. Єдиного підходу до організації обліку в галузі готельного бізнесу немає, оскільки це специфічний вид діяльності, який складається з торгівлі, виробництва та надання послуг. цим і зумовлені особливості організації бухгалтерського обліку у сфері такого бізнесу.

Байлик С.І. відмічає: «У розвинутих країнах послуги є основним об'єктом товарно-грошових відносин і набувають усе більшого значення в усіх сферах економіки та соціально-культурного життя суспільства.

Готельний та ресторанний бізнес – це складник туристичної сфери, який спрямований на задоволення туристичних потреб населення у вигляді житла, харчування, транспортного й екскурсійного обслуговування та іншого сервісу.

Сучасні готелі, що обслуговують туристів, дедалі частіше стають повносервісними готелями, оскільки, крім обов'язкових послуг (або їх називають ще основними»), вони надають цілий комплекс різних послуг, які називають додатковими. До основних послуг належать послуги проживання, харчування, користування телевізором, холодильником, що включаються до ціни номера і надаються споживачу згідно з укладеним договором. До додаткових послуг відносяться послуги, що не належать до основних послуг готелю, замовляються та оплачуються споживачем додатково за окремим договором (послуги з прання і прасування, надання автостоянки, послуги

перукарні, прокат спортивного та туристичного інвентарю тощо). таким чином, послуги, що пропонуються, мають комплексний характер» [2].

Блакитна Г.В. та Гладій І.О вважають: «Ефективність діяльності будь-якого підприємства, у тому числі готельного, визначають групою чинників. з-поміж основних – розташування готелю та збут продукції Насамперед готелі орієнтуються на збут власного продукту, але розташування готелю також має важливе значення для збуту власного продукту. Порівняно з промисловими підприємствами, що постачають продукцію споживачам, у готельній сфері споживач послуг повинен вибрати готель та самостійно діставатися до нього, тому його розташування має значення для збуту продукту готельного бізнесу.

В умовах розвитку ринкової економіки та інтеграції України у європейський економічний простір переглядаються також і місце та роль ресторанного бізнесу. організація його діяльності вимагає застосування нових підходів до управління та діяльності ресторанного бізнесу, які повинні бути орієнтовані на максимальне задоволення попиту споживачів і забезпечення високого рівня ефективності їх виробничо-економічної діяльності. Для досягнення поставлених цілей підприємства готельно-ресторанного бізнесу мають враховувати всі технічні, адміністративні і людські чинники, що випивають на якість послуг, продукції та їх безпеку» [8].

Ми погоджуємось з думкою Дзюба О.М., Бровко О.Т., які стверджують: «Однією з обов'язкових умов діяльності ресторанного-готельного бізнесу є ведення бухгалтерського обліку. кожен бізнес, як і готельно-ресторанний, має свої особливості у веденні бухгалтерського обліку, свої проблеми і способи їх вирішення. саме тому побудова бухгалтерського обліку залежить насамперед від ступеня складності бізнесу. від того, наскільки грамотно організований облік на підприємстві, залежить і можливість грамотного планування бізнесу та адекватний облік усіх ризиків.

Бухгалтерський облік на підприємствах ресторанного-готельного бізнесу, як і на інших українських підприємствах, ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації. ведення обліку базується на основних принципах бухгалтерського обліку. Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності відображаються в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [14].

Відповідно до закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємству надається можливість самостійно обирати форму організації бухгалтерського обліку. обґрунтований вибір організаційної форми ведення бухгалтерського обліку має для підприємства важливе значення. також підприємству надається можливість самостійного вибору технології обробки облікових даних форм бухгалтерського обліку; визначати облікову політику підприємства; розробляти систему та форми управлінського обліку; затверджувати правила документообігу.

Мальська М.П., Пандяк І.Г. визначають: «Основним завданням організації бухгалтерського обліку ресторанного-готельного бізнесу, як і будь якого бізнесу, є створення такої системи отримання інформації, яка б забезпечувала ефективне управління підприємством та примноження доходу від господарчої діяльності підприємства.

Питання організації бухгалтерського обліку готельного-ресторанного господарства вирішується власником або уповноваженим органом (посадовою особою) відповідно до законодавства та установчих документів. Підприємство самостійно визначає облікову політику, форму бухгалтерського обліку, затверджує правила документообігу і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку, об'єкти і періодичність проведення інвентаризації активів і зобов'язань.

Бухгалтерський облік на підприємствах ресторанного-готельного бізнесу відбувається відповідно обраної облікової політики, яка представляє

собою сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності, тобто це вибір самим підприємством певних і конкретних методик ведення бухгалтерського обліку, виходячи з особливості діяльності підприємства. Під час розроблення облікової політики слід враховувати вимоги до якісних характеристик бухгалтерського обліку та фінансової звітності, викладені в П(С)БО 1; методи та процедури, передбачені іншими П(С)БО; норми і нормативи, встановлені законодавчими актами України. відповідно до Закону Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні право встановлення облікової політики підприємства цілком і повністю залишається на розсуд підприємства» [72].

Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій.

Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку, у регістрах синтетичного та аналітичного обліку. Готельні та ресторанні підприємства для узагальнення інформації ведуть облік на рахунках відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого наказом № 291, та Інструкції № 291.

Первинний облік на підприємствах готельного бізнесу має бути пристосованим до організаційно-технологічних особливостей діяльності таких підприємств, з урахуванням їх специфіки та тривалості операційного циклу, способів і обсягів реалізації результатів його роботи.

Мелень О.В. при дослідженні особливостей організації обліку на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу відзначено: «Єдиного підходу до організації обліку в галузі готельно-ресторанного бізнесу немає, оскільки це специфічний вид діяльності, який складається з торгівлі, виробництва та надання послуг. цим і зумовлені особливості бухгалтерського обліку у сфері цього бізнесу.

Ресторанне господарство – це галузь, основу якої становлять підприємства, які є єдиними за формою організації виробництва і обслуговування споживачів та розрізняються за типами і спеціалізацією.

Ресторанне господарство – це вид економічної діяльності суб'єктів господарчої діяльності з надання послуг із задоволення потреб споживачів у харчуванні з організацією дозвілля або без нього. клієнт, купуючи товари, компенсує продавцеві у їх ціні всі його витрати. тобто вартість обслуговування офіціантами включено до ціни страв і напоїв та покривається торговою націнкою ресторану» [75].

Короп О. стверджує: «Діяльність ресторанів включає діяльність з обслуговування їжею та напоями за умови, що їжу та напої споживають на місці у традиційних ресторанах, ресторанах самообслуговування або швидкого обслуговування, які працюють як постійно, так і тимчасово, з наданням місць для сидіння або без їх надання». таким чином, виходить, що ресторан – це місце, де відвідувачі можуть (їм дозволено) не лише купити їжу та напої, а й також спожити їх. Ресторанний бізнес одночасно включає чисту роздрібну торгівлю купованими товарами та роздрібний продаж кухонної продукції для споживання її у ресторані. При цьому завжди має місце роздрібна ціна, структура якої містить два елементи: собівартість купованого товару (або продовольчої сировини) і торгову націнку ресторану. тобто відмінність ресторану від магазину, по суті, полягає тільки у наявності кухні.

Промислове виробництво та ресторан поєднує лише спільна операція з переробки (або доробки) продовольчої сировини на кухні, але ця схожість є доволі поверховою. оскільки кухня ресторану – це кулінарія, то тут здійснюється спрощене калькулювання собівартості страв, тобто враховується лише собівартість сировини. адже після короткочасної та недорогої переробки така сировина стає товаром, призначеним для швидкого споживання. за мірою впливу на початковий продукт приготування страв та напоїв у ресторані є значно ближчим до передпродажної підготовки товарів у торгівлі, ніж до промислового виробництва на ринок.

Щодо реалізації, то ресторани укладають із клієнтами усний договір роздрібної купівлі-продажу товарів, тимчасом як промислові підприємства – договір постачання. адже промисловість належить до сфери матеріального виробництва, а ресторани – до сфери обігу» [58].

Таким чином, ресторанний бізнес– це роздрібна торгівля продуктами харчування, які можуть бути куповані та виготовлені власними з наданням клієнтам можливості споживання на місці продажу.

Підприємства готельного бізнесу ведуть бухгалтерський облік, як підприємства з надання послуг. Як вірно відзначає Мелень О.В.: «Витрати, пов'язані з наданням готельних послуг, у тому числі собівартість реалізованих готельних послуг, формуються відповідно до норм П(С)БО 16, а доходи – згідно з вимогами П(С)БО 15. Всі витрати готельного підприємства складаються в основному з витрат, що виникають у зв'язку із наданням послуг: на утримання приміщень номерів готелів; на оснащення номерів готелів та обслуговування клієнтів у номері; на оплату праці персоналу, що безпосередньо займається наданням основних послуг готелю; на амортизацію приміщень номерів готелів; на охорону праці й техніку безпеки; на ремонт і технічне обслуговування готельних номерів тощо. До вартості готельних послуг додають суму ПДВ і готельного збору.

Щодо переліку і складу статей калькулювання виробничої собівартості наданих готельних послуг, то відповідно до П(С)БО 16 підприємство самостійно встановлює такий перелік з урахуванням методичних рекомендацій з її формування у споріднених галузях, якими встановлено склад і класифікацію витрат» [75].

У бухгалтерському обліку собівартість готельних послуг формується на рахунку 23 «Виробництво». Облік загальновиробничих витрат ведеться на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати». Облік інших витрат операційної діяльності готелю ведеться на рахунках 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» та рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності». такі витрати відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони

були здійснені (п. 7 П(С)БО 16), тобто відносяться безпосередньо на зменшення фінансового результату в періоді їх виникнення.

Згідно з п. 10 П(С)БО 15: «Дохід, пов'язаний з наданням послуг, визнається, виходячи зі ступеня завершеності операції з надання послуг на дату балансу, якщо може бути достовірно оцінено результат цієї операції» [88].

Перелік послуг, які надаються готельними підприємствами, є досить широким, тому й перелік доходів від реалізації також великий.

За кредитом субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом – належна сума непрямих податків та зборів. сума визнаного у звітному періоді доходу від надання готельних послуг залежить як від кількості гостей та кількості діб, протягом яких у звітному періоді ці гості проживали у готелі, так і від вартості проживання у готелі однієї людини протягом однієї доби. кількість гостей та строки їх проживання у готелі у звітному періоді підтверджуються такими документами, як журнал обліку громадян, що проживають у готелі, та журнал обліку іноземців, що проживають у готелі. тому дохід слід розраховувати, виходячи з цих даних, незалежно від дати оплати.

Раціональна організація бухгалтерського обліку в готелях неможлива без врахування специфіки діяльності. Первинний облік при цьому має бути пристосованим до організаційно-технологічних особливостей діяльності підприємств з огляду на їх специфіку і тривалість операційного циклу. Кожна послуга, що надається готелями, має свою специфіку та повинна відображатися в обліку відповідно до обраної облікової політики підприємства.

Висновки до розділу 1

Готельний та ресторанний бізнес є важливою складовою частиною туристичної діяльності. Розвиток внутрішнього та міжнародного туризму багато в чому пов'язаний з рівнем матеріального забезпечення, різноманітністю та розгалуженістю мережі, якістю послуг у готельному господарстві. При цьому підприємства готельно-ресторанного бізнесу виконують достатньо значущу функцію у сфері надання туристичних послуг – забезпечення їх сучасним житлово-побутовим обслуговуванням.

Основними об'єктами правового регулювання підприємств гостинності є технології виробництва, організації та реалізації готельних, ресторанних та туристичних послуг з різних напрямків, що охоплює широке коло питань (від термінологічної бази та норм часу до методологічних засад формування готельного продукту). Курс на інтенсифікацію промисловості гостинності визначає необхідність із боку держави постійно оновлювати і вдосконалювати нормативно-правову базу.

Однією з обов'язкових умов функціонування готельно-ресторанного бізнесу є правильна організація бухгалтерського обліку, яка створює таку систему отримання інформації, яка забезпечить ефективне управління підприємством та збільшення доходів від його діяльності. Єдиного підходу до організації процесу бухгалтерського обліку готельних підприємств не існує, оскільки це специфічний вид діяльності, що складається з торгівлі, виробництва та надання послуг. Це визначає специфіку організації обліку та аналізу у сфері даного виду діяльності. Зміст обліково-аналітичного забезпечення підприємств визначається низкою чинників, зокрема галузевими особливостями підприємства, організаційно-правовою формою діяльності, обсяг та ступінь диверсифікації фінансово-господарської діяльності та інші об'єктивні та суб'єктивні фактори.

Єдиного підходу до організації бухгалтерського обліку у сфері гостинності немає, оскільки це специфічний вид діяльності, що складається з торгівлі, виробництва та надання послуг. Це визначає специфіку організації обліку у сфері таких операцій. Підприємства, які відносяться до сфери готельного бізнесу, ведуть бухгалтерський облік, як підприємства сфери послуг.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ В ТОВ ПРИВАТНІЙ ФІРМІ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ПФ «КАТАЛОНІЯ- ЦЕНТР»

ТОВ Приватна фірма «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» була зареєстрована 24.01.1997 року. Засновником виступили дві фізичні особи (Шаров М.І. та Яценко Т.І.), проте статутний фонд сформовано у розмірі 70000,00 грн. лише одним засновником – Шаровим М.І. Яценко Тетяна Іванівна є директором підприємства.

Згідно Виписки з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (Додаток 3) основна діяльність досліджуваного підприємства:

55.10 Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування

Додаткові види діяльності включають:

47.19 Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах

56.10 Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування

У своїй діяльності ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» керується нормативно-правовими актами України та своїм Статутом (Додаток К), згідно з яким: «Метою діяльності є насичення ринку продукцією, товарами, послугами, розвитку торгово-економічного співробітництва з юридичними та фізичними особами, здійснення зовнішньоекономічної діяльності, використання прогресивного обладнання, технологій та кращого досвіду управління, залучення додаткових матеріальних та фінансових ресурсів, а також отримання прибутку й задоволення економічних і соціальних інтересів засновника та членів трудового колективу.

Предмет діяльності за статутом передбачає велику кількість видів, які зокрема включають:

- діяльність готелів і подібних закладів тимчасового розміщення;
- роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями і тютюновими виробами;
- оптова та роздрібна торгівля сільськогосподарською технікою;
- вирощування зернових та технічних культур;
- оптова торгівля хімічними продуктами тощо.

П. 2.4 Статуту також передбачено можливість здійснювати окремі види діяльності, перелік яких визначається законодавчими актами України, на підставі спеціальних дозволів (ліцензій)» [97].

Однак, дослідження особливостей діяльності досліджуваного підприємства дозволяє стверджувати, що, по-перше, на сьогоднішній день його діяльність полягає у забезпеченні громадян послугами тимчасового розміщення (готельними послугами), що підтверджує також код виду діяльності, який зазначений у фінансовій звітності ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» (Додатки Л-Н). А по-друге, жоден вид діяльності, що передбачає необхідність ліцензування, досліджуванім підприємством не здійснюється.

Досліджуване підприємство за розмірами свої показників відноситься до суб'єктів малого підприємництва (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Результати господарювання ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» у 2019-2021 роках

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Балансова вартість активів, тис. грн.	97,9	85,8	119,1
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, послуг), тис. грн.	660,2	616,7	1022,1
Середня кількість працівників, осіб	8	7	7

Досліджуване підприємство зареєстроване як платник податків в органах Державної податкової служби України, проте не є платником ПДВ. Оскільки підприємство відноситься до сфери малого бізнесу, то

керівництвом було прийняте рішення про перехід на спрощену систему оподаткування. Відповідно ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» зареєстроване як платник єдиного податку (Додаток О).

На підприємстві протягом останнього року згідно із Штатним розписом (Додаток П) працює 8 осіб. Структура управління досліджуваного підприємства представлена на рис. 2.1.

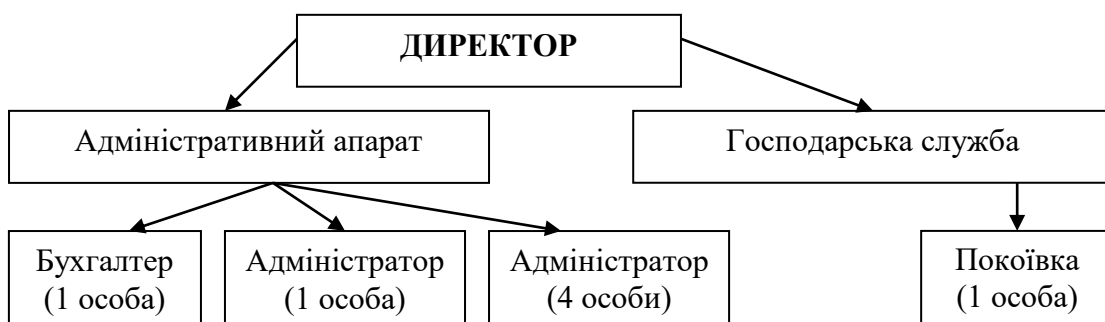

Рис. 2.1. Структура управління ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР»

З метою надання готельних послуг підприємством облаштовано готель «Каталонія», який знаходиться в 1 км від центру міста. Він розташований поблизу багатьох визначних пам'яток: поряд з Фортецею святої Єлисавети, поблизу Elisavetgrad Art Gallery, Янгол-охоронець України розташований на відстані 850 метрах, тоді як Scythian Statues Open Air Exhibition знаходиться в 300 метрах. Otel Katalonia знаходиться в 200 метрах до автобусної зупинки «Кінотеатр «Зоряний».

Кожного ранку гостям у готелі Otel Katalonia подається континентальний сніданок. Гостям буде запропоновано страви європейської і східноєвропейської кухні в Yatran Lunch-Cafe, який знаходиться у 5 хвилинах від готелю. За UAH 100 з людини за добу в готелі сервірується повний сніданок.

Wi-Fi надається у всьому готелі безкоштовно.

На території надається безкоштовна приватна парковка.

Співробітники стійки реєстрації розмовляють російською та українською мовами та завжди готові допомогти гостям.

Найпопулярніші зручності та послуги:

- безкоштовне паркування;
- безкоштовний Wi-Fi;
- безкоштовне приватне паркування в готелі;
- власна ванна кімната;
- щоденне прибирання;
- торговий автомат (напої);
- прес для штанів;
- індивідуальна реєстрація заїзду/від'їзду;
- послуги консьєржа;
- зберігання багажу;
- прискорена реєстрація заїзду/від'їзду;
- цілодобова стійка реєстрації;
- безпека;
- вогнегасники;
- відеоспостереження зовні будівлі та у місцях загального користування;
- датчики диму;
- вхід електронною картою;
- цілодобова охорона;
- місця для куріння;
- кондиціонер;
- куріння на всій території заборонено;
- опалення;
- номери для некурців.

Дозволяється проживання дітей будь-якого віку. У цьому об'єкті розміщення діти віком від 3 років і старші вважаються дорослими. Додаткові ліжка та дитячі ліжечка не надаються. Без вікових обмежень. Розміщення свійських тварин не допускається.

Кількість номерів в готелі становить 9 одиниць, а кількість місць розселення складає 18 місць. При цьому, готель має номери чотирьох типів:

1. Номер Делюкс. Зручності в номері: душ, опалення, кондиціонер

Основні зручності: Капці, Праска, Гардероб, Підлога з килимовим покриттям, Електронна ключ-карта, Детектори диму, Телефон. На верхні поверхи можна піднятися тільки сходами. В наявності також Сміттєві баки, Вогнегасник, Замок.

Ванна кімната обладнана або ванною, або душем. В наявності: Фен, Халат, Рушники, Безкоштовні туалетно-косметичні засоби, Туалет, Мило, Шампунь, Туалетний папір.

Постільні принадлежности: постільна білизна, гіпоалергенні подушки.
Кухня: обідня зона, холодильник, скляний посуд.

Номер обладнано: медіа, телевізор, розетка біля ліжка, послуга «будильник».

2. Номер Люкс.

Основна інформація: опалення, ванна, кондиціонер.

Основні зручності: капці, робочий стіл, зона відпочинку, праска, гардеробна, гардероб, підлога з килимовим покриттям, електронна ключ-карта, прес для штанів, детектори диму, телефон, сміттєві баки, вогнегасник, замок.

На верхні поверхи можна піднятися тільки сходами.

Ванна кімната обладнана: ванна або душ, фен, халат, рушники, безкоштовні туалетно-косметичні засоби, біде, туалет, мило, шампунь, туалетний папір.

Постільні принадлежности: постільна білизна, диван, подовжені ліжка, гіпоалергенні подушки.

Кухня: обідня зона, холодильник, скляний посуд.

Додатково представляються медіа, телевізор, розетка біля ліжка, послуга «будильник».

3. Номер покращений люкс.

Зручності в номері: опалення, ванна, кондиціонер. Зручності включають: капці, робочий стіл, зона відпочинку, праска, гардероб, підлога з

килимовим покриттям, електронна ключ-карта, прес для штанів, детектори диму, телефон, сміттєві баки, вогнегасник, замок.

На верхні поверхи можна піднятися тільки сходами

Ванна кімната обладнана: джакузі, ванна або душ, фен, халат, рушники, безкоштовні туалетно-косметичні засоби, біде, туалет, мило, шампунь, туалетний папір.

Постільні принадлежности: постільна білизна, диван, подовжені ліжка, гіпоалергенні подушки.

Кухня містить: обідня зона, холодильник, скляний посуд.

Додатково представляються медіа, телевізор, розетка біля ліжка, послуга «будильник».

4. Будинок з трьома спальнями, який може прийняти 8 гостей.

Протягом 2021 року в готелі перебувало 458 осіб, з них іноземці склали 30 осіб. Кількість ночівель в готелі дорівнювала 687 одиниць, з них іноземцями – 49 одиниць. Розподіл іноземців за країнами, з яких вони прибули, має такий вигляд (Додаток С):

- Австралія – 1 особа;
- Азербайджан – 1 особа;
- Польща – 2 особа;
- Туреччина – 2 особа;
- Франція – 1 особа;
- США – 1 особа;
- Чехія – 9 особа;
- Китай – 2 особа;
- Індія – 1 особа;
- Німеччина – 1 особа;
- Еквадор – 3 особа;
- Республіка Молдова – 1 особа;
- Нідерланди – 1 особа;
- Швеція – 1 особа;

- Беларусь – 1 особа;
- Фінляндія – 2 особа.

Розглянемо результати господарювання ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» у період з 2019 по 2021 рік.

Розрахунок показників динаміки активів ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» у 2019-2021 роках представлено у табл. 2.2

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки активів ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» у 2019-2021 роках

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення абсолютне, тис.грн.		Відхилення відносне, %	
				2019-2020	2021-2020	2019-2020	2021-2020
I. Необоротні активи	25,4	20,8	16,2	-4,6	-4,6	-18,1	-22,1
Основні засоби:	25,4	20,8	16,2	-4,6	-4,6	-18,1	-22,1
Первісна вартість	38,2	38,2	38,2	0	0	0,0	0,0
Знос	12,8	17,4	22	4,6	4,6	35,9	26,4
II. Оборотні активи	72,5	65,0	102,9	-7,5	37,9	-10,3	58,3
Запаси	52,4	47,7	67,3	-4,7	19,6	-9,0	41,1
Інша поточна дебіторська заборгованість	0,4	0	3,2	-0,4	3,2	-100,0	-
Гроші та їх еквіваленти	19,7	17,3	32,4	-2,4	15,1	-12,2	87,3
Всього	97,9	85,8	119,1	-12,1	33,3	-12,4	38,8

Як відомо, одним із основних показників результативності діяльності будь-якого суб'єкта господарської діяльності є приріст вартості активів. Аналіз динаміки цього показника (рис. 2.2) дозволяє зробити висновок, що у 2020 році у порівнянні з 2019 роком відбулось зменшення загальної вартості активів на 12,1 тис. грн. або на 12,4 %, що безумовно негативно характеризує результати діяльності досліджуваного підприємства. Така ситуація може бути пов'язана із специфікою діяльності досліджуваного господарства.

Оскільки основний вид діяльності – надання послуг з тимчасового розміщення, то карантинні заходи, запроваджені у зв'язку із пандемією Ковід-19, не могли не позначитись на діяльності готеля «Каталонія».

У 2021 році порівняно із 2020 роком пом'якшення карантинних заходів дозволило досліджуваному підприємству не лише повернутись до показників 2019 року, а й покращити їх: зростання вартості активів склало 33,3 тис. грн. або 38 %, що позитивно характеризує результати господарювання досліджуваного підприємства.

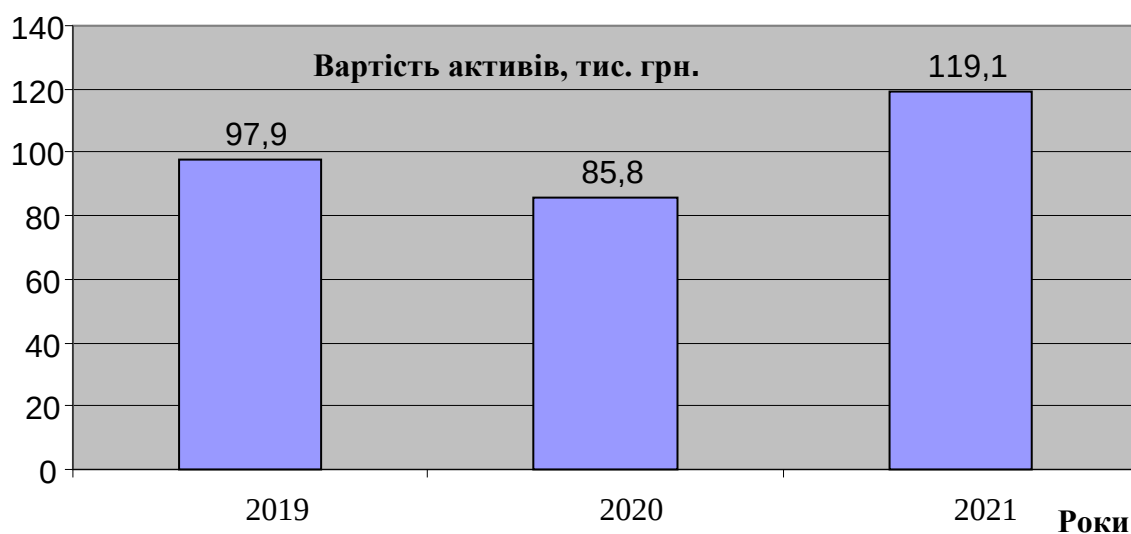

Рис. 2.2. Аналіз динаміки активів ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» у 2019-2021 роках

Аналіз зміни структури активів досліджуваного підприємства представлено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз динаміки активів ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» у 2019-2021 роках

Показник	Абсолютне значення, тис. грн.			Питома вага, %			Відхилення питомої ваги	
	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2019-2020	2021-2020
I. Необоротні активи	25,4	20,8	16,2	0,26	0,24	0,14	-0,02	-0,11
Основні засоби:	25,4	20,8	16,2	0,26	0,24	0,14	-0,02	-0,11

Первісна вартість	38,2	38,2	38,2	0,39	0,45	0,32	0,06	-0,12
Знос	12,8	17,4	22	0,13	0,20	0,18	0,07	-0,02
II. Оборотні активи	72,5	65,0	102,9	0,74	0,76	0,86	0,02	0,11
Запаси	52,4	47,7	67,3	0,54	0,56	0,57	0,02	0,01
Інша поточна дебіторська заборгованість	0,4	0	3,2	0,00	0,00	0,03	0,00	0,03
Гроші та їх еквіваленти	19,7	17,3	32,4	0,20	0,20	0,27	0,00	0,07
Всього	97,9	85,8	119,1	1,00	1,00	1,00	-1,00	0,00

Наведені у табл. 2.3 дані дозволяють зробити такі висновки. У 2019 році, як і за весь період дослідження, активи досліджуваного господарства склались з оборотних та необоротних. При цьому питома вага оборотних активів майже втричі перевищувала питому вагу необоротних, як складала відповідно 72,5 та 27,5 %.

Необоротні активи представлені лише основними засобами. Вартість оборотних активів представлені двома основними складовими: запасами, на які припадає 52,4 %, та грошовими коштами, питома вага яких складає 19,7 %. Протягом всього періоду дослідження змін у складових активів не відбувається. Знос основних засобів та відповідне зменшення їх залишкової вартості зумовлює поступове зменшення питомої ваги необоротних активів у загальній структурі активів. Так, якщо у 2019 році їх питома вага складала 27,4 %, то у 2021 – лише 16,2 %.

Розрахунок показників динаміки пасивів ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» у 2019-2021 роках представлено у табл. 2.4.

Аналіз результатів розрахунків наведених у табл. 2.4, дозволяє зробити такі висновки. По-перше, при створенні підприємства було зареєстровано статутний капітал у розмірі 70 тис. грн., проте кошти так і не були внесені.

Таблиця 2.4

Аналіз динаміки пасивів ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» у 2019-2021 роках

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення абсолютне, тис.грн.		Відхилення відносне, %	
				2019-2020	2021-2020	2019-2020	2021-2020
I. Власний капітал	-226,4	-502,3	-776,1	-275,9	-273,8	121,9	54,5
Зареєстрований капітал	70	70	70	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-226,4	-502,3	-776,1	-275,9	-273,8	121,9	54,5
Неоплачений капітал	-70	-70	-70	0	0	0	0
II. Довгострокові зобов'язання	0	49,4	0	49,4	-49,4	0	-100,0
III. Поточні зобов'язання:	324,3	538,7	895,2	214,4	356,5	66,1	66,2
Поточна кредиторська заборгованість за:							
товари, роботи, послуги	283,9	512,0	857,1	228,1	345,1	80,3	67,4
розрахунками з бюджетом	6,7	6,7	15,2	0	8,5	0	126,9
розрахунками зі страхування	0,1	4,3	4,9	4,2	0,6	4200,0	14,0
розрахунками з оплати праці	14,5	15,7	18	1,2	2,3	8,3	14,6
Інші поточні зобов'язання	19,1	0	0	-19,1	0	0	0
Всього	97,9	85,8	119,1	-12,1	33,3	-12,4	38,8

Відповідно за весь період дослідження ця сума обліковується, як неоплачений капітал. По-друге, весь період дослідження прослідковується негативна тенденція до збільшення суми непокритого збитку: так, якщо у 2019 році збиток складав 226,4 тис. грн., то у 2021 – вже 776,1 тис. грн.

Відповідно, діяльність підприємства фінансується за рахунок залучення зовнішніх джерел: у 2020 році за рахунок довгострокових зобов'язань, протягом всього періоду дослідження – за рахунок поточної кредиторської заборгованості. І якщо по розрахунках з бюджетом, за соціальним страхуванням та з оплати праці суми заборгованості збільшуються не так суттєво, то по розрахунках за товари, роботи і послуги сума зросла з 283,9 тис. грн. у 2019 році до 857 тис. грн. у 2021 році, що негативно характеризує результати господарювання ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР», яка по суті живе у борг.

Наступний етап аналізу – розрахунок показників, що більш докладно характеризують фінансові результати господарювання досліджуваного підприємства (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Аналіз динаміки показників, що визначають фінансовий результат ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР», у 2019-2021 роках

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення абсолютне, тис.грн.		Відхилення відносне, %	
				2019-2020	2021-2020	2019-2020	2021-2020
Чистий дохід від реалізації продукції	660,2	616,7	1022,1	-43,5	405,4	-6,6	65,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт)	5,2	7,6	5,4	2,4	-2,2	46,2	-28,9
Інші операційні витрати	864,6	885,0	1290,5	20,4	405,5	2,4	45,8
Разом витрат	869,8	892,6	1295,9	22,8	403,3	2,6	45,2
Фінансовий результат до оподаткування	-209,6	-275,9	-273,8	-66,3	2,1	31,6	-0,8
Податок на прибуток	0	0	0	-	-	-	-

Чистий прибуток (збиток)	-209,6	-275,9	-273,8	-66,3	2,1	31,6	-0,8
-----------------------------	--------	--------	--------	-------	-----	------	------

Аналіз наведених у табл. 2.5 розрахунків по показнику «чистий дохід» підтверджує висновок, який був зроблений раніше, щодо впливу на результати господарювання готеля «Каталонія» карантинних заходів, запроваджених у 2020 році у зв'язку із пандемією вірусу Ковід-19. так, чистий дохід у 2020 році у порівнянні з 2019 роком зменшився на 43,5 тис. грн., що склало 6,5 %. У 2021 році спостерігається позитивна тенденція збільшення чистого доходу від надання готельних послуг: зростання склало 405,4 тис. грн. або 65,7 % (рис. 2.2).

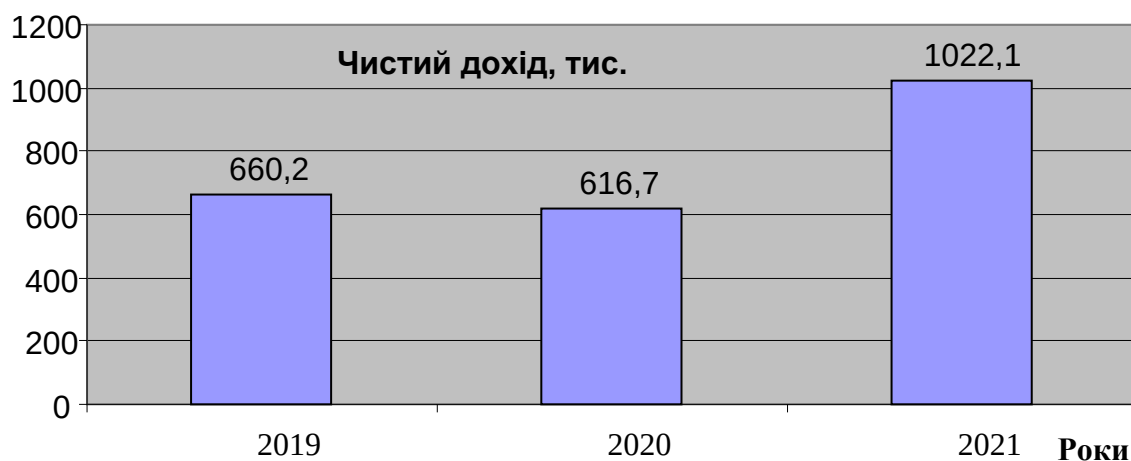

Рис. 2.2. Динаміка чистого прибутку ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР», у 2019-2021 роках

Щодо собівартості реалізованих послуг, то у 2020 році спостерігається її зростання, яке не було обумовлене збільшенням обсягу готельних послуг, що надавались досліджуванім підприємством. У 2021 році порівняно з 2020 роком відбувається її зменшення на 2,2 тис. грн. при одночасному значному зростанні чистого доходу.

У загальній сумі витрат ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» собівартість реалізованих готельних послуг займає незначну частку, оскільки сума інших операційних витрат перевищує собівартість реалізації у 2019 та 2020 роках у 166 разів, а у 2021 – майже в 239 разів, відповідно на формування

негативного результату господарювання впливає саме збільшення цієї категорії витрат, які у 2020 році порівняно з 2019 роком зросли на 20,4 тис. грн., а у 2021 році порівняно з 2020 роком – на 405,5 тис. грн., що склало 45,8 %. Ці обставини (значна сума інших операційних витрат) зумовлюють формування негативного фінансового результату – збитку, який у 2020 році в порівнянні з 2019 роком збільшився на 66,3 тис. грн., що склало 31,6 %; а у 2021 році в порівнянні з 2020 роком збиток зафіксовано майже на такому рівні.

Отже, основним видом діяльності досліджуваного господарства є надання послуг з тимчасового розміщення людей (готельні послуги). Результати господарювання за період дослідження з 2019 по 2021 рік є незадовільними та потребують негайного прийняття рішень від керівництва щодо їх покращення, оскільки підприємства фактично «живе у борг».

2.2. Організації обліку та аналіз облікової політики ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР»

Досліджуване підприємство ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» є юридичною особою, що зареєстрована у встановленому законом порядку та діє у відповідності до чинного законодавства нашої держави, а згідно із Законом України про бухгалтерський облік: «Бухгалтерський облік є обов’язковим видом обліку, який ведеться будь-яким підприємством, установою чи організацією. Керівник підприємства, установи чи організації зобов’язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів» [92].

З моменту реєстрації досліджуване підприємство веде бухгалтерський облік результатів своєї діяльності, які відображає у формах фінансової звітності, що передбачені для малого бізнесу. Зважаючи на незначні обсяги діяльності керівництвом підприємства було прийняте рішення про введення до штату підприємства лише одного бухгалтера, який веде бухгалтерський облік, проте не має повноважень підписувати будь-яку звітність. Тобто у підприємства є право лише одного підпису. Це директор підприємства Яценко Т.І.

Таким чином облік у фірмі ведеться одним бухгалтером, який забезпечує складання і подання у встановлені строки податкової і фінансової звітності, організовує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій та приймає участь в оформленні документів з реєстрації фактів господарського життя.

При прийнятті на роботу будь-якої особи її необхідно ознайомити з посадовими обов'язками та правами, які мають бути затверджені у відповідній посадовій інструкції. Тобто на кожну посаду, передбачену штатним розписом, директором мають бути затверджені посадові інструкції. Щодо облікового персоналу, то у ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» розроблено, затверджено та з 01.02.2019 року використовується посадова інструкція бухгалтера (Додаток Т). Документ складається з п'ятих розділів:

1. Загальні положення.
2. Завдання та обов'язки.
3. Права бухгалтера.
4. Відповідальність.
5. Бухгалтер повинен знати.

Аналіз змісту посадової інструкції бухгалтера дозволяє зробити такі висновки. Безумовно позитивним фактом є наявність на досліджуваному підприємстві такого документу. Проте він складений формально, тому не відображає реальний перелік робіт, що їх здійснює бухгалтер досліджуваного підприємства. На нашу думку, інструкцію необхідно переробити.

Так, Биць І. зазначає: «Посадові інструкції складаються на основі кваліфікаційних характеристик посад працівників, що визначають перелік основних робіт, які властиві тій або іншій посаді (професії), та забезпечують єдність у визначенні кваліфікаційних вимог щодо певних посад (професій). Посадова інструкція дає можливість чітко визначити функціональні обов'язки працівника, який обіймає конкретну посаду.

Під час складання посадових інструкцій слід використовувати:

- Класифікатор професій, який є основним документом для визначення професійних назв посад, професій під час складання штатних розписів;

- відповідні кваліфікаційні характеристики професій працівників згідно з Довідником, котрий є основним та обов'язковим нормативним документом для визначення змісту професії і підставою для розроблення посадових інструкцій працівників. Посадові (робочі) інструкції працівників підприємств, установ, організацій вводяться з метою чіткого визначення вимог, що ставляться до певної категорії працівників, раціонального розподілу обов'язків між працівниками, наділення працівників потрібними правами, підвищення відповідальності працівників за доручену ділянку роботи;

- локальні нормативні документи підприємства, установи, організації (статут; колективний договір; правила внутрішнього трудового розпорядку)» [7].

Аналіз особливостей формування посадових інструкції облікових працівників дозволив науковцям виробити загальний підхід щодо їх змісту: «Посадові інструкції рекомендовано складати із таких розділів:

- загальні положення. У цьому розділі містяться основні дані про найменування посади, сферу діяльності працівника, найменування підрозділу, в якому працює працівник, порядок призначення на посаду та припинення виконання посадових обов'язків, безпосередню підпорядкованість, кваліфікаційні вимоги до працівника, наявність підлеглих, перелік основних законодавчих актів, інших нормативних актів,

якими керується в роботі працівник, порядок заміщення інших працівників на період їхньої тимчасової відсутності, а також хто заміщує його;

- завдання та обов'язки. Цей розділ характеризує зміст діяльності працівника, визначає самостійну ділянку роботи відповідно до положення про підрозділ, яка може визначатися виділенням групи питань з відповідних напрямів або закріпленням за працівником конкретних об'єктів управління, або як конкретні самостійні питання. У цьому розділі визначається перелік видів робіт, з яких складаються функції, що виконуються. Під час установаження видів робіт слід визначати їх за організаційно-юридичними ознаками. Завдання та обов'язки працівника мають відповідати завданням та функціям підрозділу та вимогам кваліфікаційної характеристики відповідної посади;

- права. Розділ визначає і наводить делеговані працівникові повноваження, за допомогою яких він має забезпечувати виконання покладених на нього завдань та обов'язків. До таких прав належать, наприклад, право вносити пропозиції з певних питань, ухвалювати певні рішення, узгоджувати проекти документів, брати участь у нарадах, отримувати потрібну для виконання своїх завдань інформацію від відповідних підрозділів тощо;

- відповідальність. У розділі містяться показники оцінки роботи працівника та межі його особистої відповідальності за результатами діяльності та виконання робіт. Показниками оцінки роботи є якість і своєчасність виконання посадових завдань та обов'язків.

- повинен знати. Розділ містить вимоги до спеціальних знань, умінь, майстерності працівників відповідно до реальних умов їхньої діяльності, особливостей устаткування, інструментів, матеріалів тощо, достатніх для якісного виконання покладених на них завдань та обов'язків, а також знань нормативно-правових актів і нормативних документів, потрібних для якісного виконання посадових функцій.

За потреби посадова інструкція може бути доповнена такими розділами, які не є обов'язковими складовими всіх посадових інструкцій;

- кваліфікаційні вимоги, що має містити норми, які стосуються освіти, освітньо-кваліфікаційних рівнів, професійної підготовки та досвіду роботи, достатніх для повного і якісного виконання робіт за посадою;

- взаємовідносини, яким визначається коло основних взаємозв'язків працівника із працівниками цього самого та інших структурних підрозділів, а також зі сторонніми підприємствами, організаціями й установами, з якими працівник має службові взаємовідносини, терміни отримання і надання взаємної інформації, порядок погодження та затвердження відповідних документів тощо» [7].

Крім того при перегляді посадової інструкції бухгалтера у ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» необхідно враховувати коло його обов'язків, загальний перелік яких представлено на рис. 2.3.

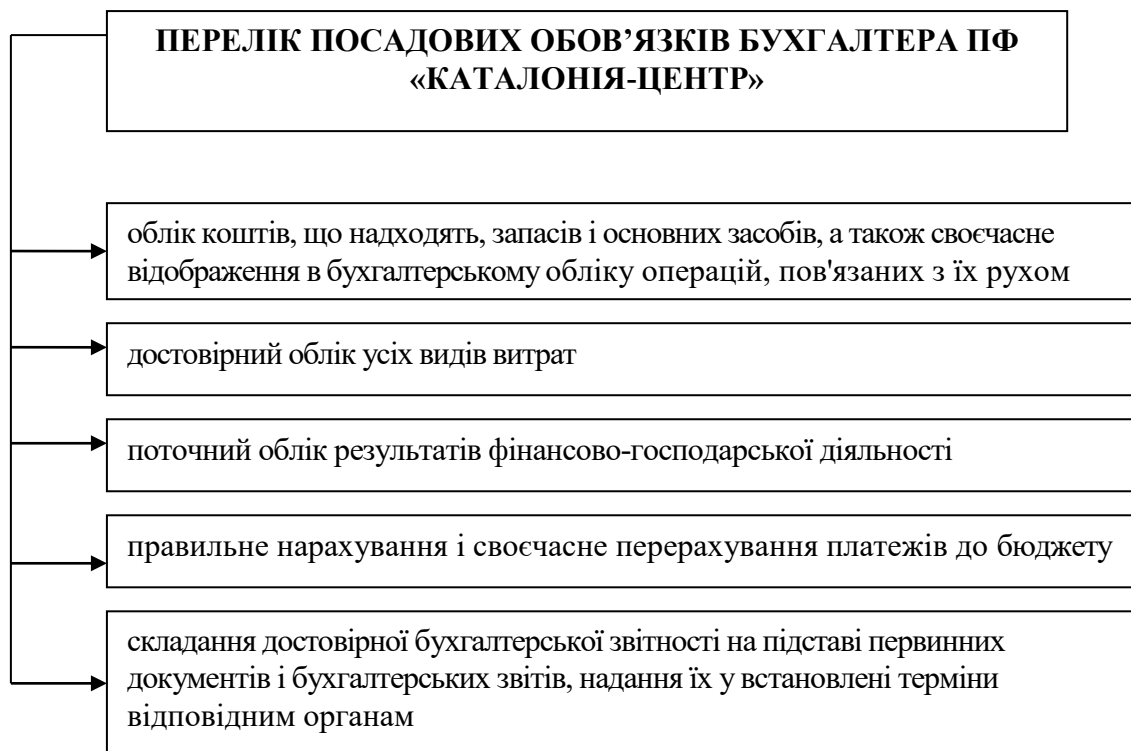

Рис. 2.3. Перелік обов'язків бухгалтера ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР»

Необхідно відмітити, що в організації обліку досліджуваної приватної фірми є й інші недоліки, основний з яких є відсутність більшості внутрішніх регламентів. Так, у ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» відсутні: Положення про бухгалтерію, Наказ про облікову політику, робочий план рахунків й графік документообігу.

Основним внутрішнім регламентом щодо методики та організації обліку є Наказ про облікову політику, який має складатись з організаційних, технічних і методичних параметрів облікової політики.

Аналіз змістовного наповнення наказів про облікову політику підприємств готельного господарства дозволив Ковалевській Н.С., Наумовій Т.А. та Коробкіній І.С. сформулювати підходи до змісту та структури наказів про облікову політику підприємств готельного бізнесу, які на нашу думку, доцільно використовувати досліджуваному підприємству при формуванні власного наказу: «У Наказі про облікову політику необхідно навести загальні положення про діяльність готелю: основні відомості про готель (назва підприємства та його місцезнаходження; форма власності; організаційно-правова форма; наявність філій та інших виділених на окремий баланс структурних підрозділів; види діяльності відповідно до установчих документів підприємства тощо).

Наступним розділом облікової політики є організаційний, в якому необхідно визначити взаємозв'язок системи бухгалтерського обліку із системою управління виділеними сегментами та іншими підрозділами готельного підприємства.

При виборі форми організації бухгалтерського обліку слід враховувати такі чинники, як масштаби діяльності готелю, різноманітність послуг, що надаються виділеними сегментами, та перспективи розвитку готелю в майбутньому.

Дослідження організаційного розділу Наказів про облікову політику показало, що майже в усіх готелях бухгалтерський облік ведеться бухгалтерською службою на чолі з головним бухгалтером. На готельних

підприємствах з номерним фондом до 30 номерів штатним розкладом передбачено посаду бухгалтера, без створення бухгалтерської служби. Розширення штату бухгалтерії та ускладнення її структури на невеликих готельних підприємствах може призвести до збільшення витрат на її утримання, погіршення оперативності в роботі, а на великих готельних підприємствах, навпаки, дозволить підвищити рівень внутрішнього контролю та надійність інформаційної системи управління.

В організаційному розділі облікової політики слід також визначити ступінь централізації обліку. При централізованому обліку всі інформаційні масиви надходять в один підрозділ (до одного бухгалтера).

Перелік програмних засобів та пристроїв для автоматизації різних облікових та управлінських ділянок необхідно навести в технічному розділі Наказу про облікову політику. Більшість елементів, які мають розкриватися в технічному розділі, доцільно оформлювати у вигляді додатків (робочий план рахунків, графік документообігу, склад інвентаризаційної комісії готелю тощо)» [53].

Застосування таких підходів дозволить ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» сформувати Наказ про облікову політику, який буде повною мірою враховувати специфіку надання послуг готельного бізнесу та дозволить вести бухгалтерський облік та формувати фінансову звітність у повній відповідності до чинної регламентації обліку.

Щодо інших внутрішніх регламентів з організації обліку на досліджуваному підприємстві, то необхідно зазначити: «Робочий план рахунків підприємства готельного бізнесу має передбачати можливість систематизації інформації про фінансові результати діяльності виділених звітних господарських сегментів готельного підприємства. Залежно від специфіки діяльності готельного підприємства, обсягів діяльності, кількості постачальників та підрядників у розрізі основних і додаткових послуг

У робочому плані рахунків необхідно відкрити додаткові субрахунки до рахунків типового плану рахунків, що дозволить підвищити аналітичність

обліку. Нерозуміння суб'єктами управління необхідності застосування науково обґрунтованих підходів до розробки робочого плану рахунків як важливого елемента облікової політики і, відповідно, відсутність сформованої методики його формування, не сприяють раціональній організації бухгалтерського обліку на готельному підприємстві. Відсутні також графіки документообігу та не наводяться форми документів, які розроблені на підприємстві для документування процесу надання готельних послуг, що призводить до хаотичного руху документів усередині готельних підприємств» [53].

Таким чином дослідження організації обліку та аналіз облікової політики ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» дозволив зробити такі висновки. По-перше, організація обліку в досліджуваному готельному підприємстві знаходиться на незадовільному рівні, оскільки з необхідних внутрішніх регламентів, які мають бути розроблені на підприємстві та повинні використовуватись з метою достовірного відображення операцій господарської діяльності на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності наявна лише посадова інструкція бухгалтера. Однак, змістовний аналіз її положень дозволив з'ясувати її формальний характер, невідповідність здійснюваній роботі та необхідність негайного оновлення. При формуванні наказу про облікову політику наголошено на необхідності врахування специфіки надання послуг з тимчасового розміщення громадян (готельних послуг), чинної регламентації обліку та звітності та напрацювань фахівців. При цьому необхідно зазначити, що не зважаючи на відсутність внутрішньої регламентації обліку, порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності операцій господарської діяльності, що пов'язана із наданням готельних послуг, відповідає специфіці роботи готелів та вимогам нормативно-правових документів.

2.3. Особливості організації та ведення обліку готельних послуг в ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР»

Метою діяльності ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» є отримання прибутку від надання послуг з тимчасового розміщення громадян (готельних послуг) в отелі «Каталонія». Для того щоб визначити результат господарювання (прибуток чи збиток) необхідно співставити доходи і витрати звітного періоду. Відповідно з метою з'ясування особливостей організації та ведення готельних послуг досліджуваної приватної фірми необхідно дослідити особливості визнання, оцінки та обліку доходів та витрат.

Отримання доходів досліджуваного підприємства саме і пов'язане з надання послуг з тимчасового розміщення громадян. Проте готель «Каталонія», як типовий засіб розміщення, надає своїм клієнтам цілий комплекс послуг. Це пов'язано з тим, що більшість готелів крім послуг з проживання та бронювання на балансі мають ресторани, бари, сауни, автостоянки, що дозволяє отримувати додатковий дохід та підкреслює комплексність наданої готельних послуг.

Дослідження практики надання готельних послуг свідчить: «Спектр послуг, що надаються підприємствами готельного бізнесу, – доволі широкий, тому й перелік доходів також відносно великі, оскільки підприємства готельного бізнесу можуть отримувати доходи від:

- закладів торгівлі;
- закладів харчування;
- автостоянки;
- інших спортивних споруд (тренажерний зал, тенісний корт, плавальний басейн сауна (лазня);
- пральні;
- пункту прокату;
- перукарні та інших» [81].

При формуванні в обліку інформації про доходи досліджуване підприємство використовує правила, встановлені П(С)БО 15 «Дохід» згідно з яким: «Дохід, пов'язаний з наданням послуг, визнається з огляду на ступінь завершеності операції з надання послуг на дату балансу, якщо може бути достовірно оцінено результат цієї операції.

Результат може бути достовірно оцінено за наявності таких умов:

- можливості достовірної оцінки доходу;
- імовірності надходження економічних вигід від надання послуг;
- можливості достовірної оцінки ступеня завершеності надання послуг на дату балансу;
- можливості достовірної оцінки витрат, здійснених для надання послуг, та необхідних для їх завершення» [88].

На формування доходів підприємств готельного бізнесу, до яких відноситься і готель, що належить ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР», впливають як зовнішні, так внутрішні чинники. Як зазначає Амбросій О.І.: «Зовнішні чинники включають:

- державна цінова політика;
- участь держави у формуванні та розподілі доходів населення;
- платоспроможний попит населення;
- культура та національні особливості споживання послуг;
- державна фіскальна політика;
- рівень конкуренції на споживчому ринку;
- політична ситуація в країні і в світі;
- розвиток інфраструктури, використання всіх наявних можливостей для створення конкурентоспроможних підприємств готельного господарства;
- рівень розвитку фінансового ринку;
- сезонність попиту на готельні послуги;
- сезонність попиту на ресторанну продукцію та послуги;
- природні (кліматичні) чинники;
- демографічні чинники.

До складу внутрішніх чинників входять:

- обсяг реалізованої продукції та послуг;
- ціни на продукцію та послуги;
- місцезнаходження готелю;
- забезпеченість людськими ресурсами;
- ефективність використання матеріально-технічної бази;
- асортимент додаткових послуг;
- маркетингова діяльність;
- категорія (зірковість);
- стандартизація та сертифікація якості послуг;
- кількість місць» [1].

З метою аналізу чинників, що впливають на формування доходів досліджуваної приватної фірми окремо необхідно розглянути такі зовнішні чинники, як поведінка потенційних клієнтів та політика компаній-посередників.

Кожен із потенційних замовників готелю та подібних засобів розміщення має свої специфічні вимоги до якості, рівня та обсягу готельних послуг, водночас жодна готельна компанія не в змозі вгадати та повністю задовольнити весь спектр цих вимог. Тому розробки стратегії обслуговування клієнтів готельним компаніям необхідно орієнтуватися однією чи кількома клієнтськими сегментами. При цьому керівництву готелів доцільно постійно аналізувати ринок, особливо очікування споживачів, перспективи готельного бізнесу щодо створення та просування готельних послуг, які виправдовують бажання споживачів. Також важливо здійснювати оперативне та стратегічне планування діяльності для забезпечення ефективної роботи готелів.

Політика підприємств-посередників також значно впливає на доходи готельних компаній. Ці компанії з розміщення проводять маркетингові дослідження, рекламу готельних послуг та аналогічних засобів розміщення, просування та реалізацію готельних послуг на ринку.

Аналіз ринку посередників дозволив з'ясувати, що: «Сьогодні найефективнішими посередниками продажу готельних послуг є:

- глобальні системи для резервування (приміром, Galileo, Amadeus) або готельні брокери (зокрема, Booking.com);
- туроператори і турагентства;
- корпоративні агентства, які продають номерний фонд готельного підприємства за певну комісію;
- call-центри компаній, які обробляють заявки від туристів і передають їх у служби бронювання готелів» [81].

ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» також користується послугами готельного брокера Booking.com.

Безсумнівно, на функціонування готельного господарства найбільше впливають економічні чинники. Тому на попит громадян на платоспроможність впливає безліч факторів, у тому числі рівень розвитку економіки країни, рівень заробітної плати, рівень інфляції та безробіття. Необхідно враховувати високу залежність попиту на готельні послуги від рівня доходів населення. Крім того, на попит на готельні послуги істотно впливають курси валют, темпи інфляції, показники зайнятості тощо. Кожен із цих факторів може становити загрозу, але водночас створювати нові можливості для розвитку готельних компаній.

Внутрішні чинники впливають на дохід кожної окремої готельної операції. Адже у таких компаніях інша цінова політика, інший рівень технічної підтримки та надання робочої сили. Важливу роль грає рекламна політика, напрям фінансування маркетингової діяльності, саме дослідження ринку, конкурентоспроможність, рентабельність тощо.

При цьому на формування доходів всіх суб'єктів готельного бізнесу, а зокрема і ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР», впливають здебільшого не внутрішні процеси у цій сфері, а все ж таки низка зовнішніх причин. Відповідно основним чинником успіху виступає здатність до розуміння потреб ринку і адаптації до них.

Згідно з п. 5 П(С)БО 15: «Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена» [88].

Якщо розглядати особливості визнання доходів на підприємствах готельного бізнесу, то необхідно відмітити, що: «При наданні готельних послуг, пов'язаних із тимчасовим проживанням гостей на умовах наступної оплати, дохід визнається під час збільшення активу (нарахування дебіторської заборгованості гостя перед готелем), що відображається бухгалтерським записом за дебетом субрахунку 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» у кореспонденції з кредитом субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг». Водночас сума визнаного у звітному періоді доходу від надання готельних послуг залежить і від кількості гостей та кількості днів, протягом яких у звітному періоді ці гості проживали у готелі, і від вартості проживання у готелі однієї людини протягом однієї доби» [4].

У тому разі, якщо суб'єкти готельної сфери у своїй структурі мають структурні підрозділи, що здійснюють реалізацію власної продукції або надають послуги (наприклад, косметичний салон, перукарню, пральню, послуги хімічної чистки і фарбування одягу, ресторан, тощо), то у системі рахунків бухгалтерського обліку відображають дохід за видами діяльності у розрізі центрів відповідальності. Розмір доходу від реалізації у таких структурних підрозділах готелю «Каталонія» визначається на основі касового звіту (Додаток АА) або іншого первинного документа, що підтверджує реалізацію.

Для узагальнення інформації про дохід, одержаний від надання готельних послуг на досліджуваній приватній фірмі, використовують субрахунок 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг», до якого для обліку основних та додаткових послуг готелю, відкриваються субрахунки другого порядку. За кредитом субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»

відображається одержання доходу, а за дебетом –сума непрямих податків та зборів.

Визначення вартості послуг з розміщення гостей у готельному номері та допоміжних послуг сьогодні є одним із основних завдань обліку, планування та управління в готельному бізнесі, успіх якого залежить від інформації про витрати з багатьох причин, серед яких;

- загальна вартість послуг з розміщення є основою для визначення ціни продажу готельного номера;

- інформація про витрати є основою прогнозування та управління ГОТЕЛЬНИМ бізнесом, а також використовується для вирішення різноманітних завдань управління поточними операціями.

Відповідно, з метою ефективного управління готелем важливо правильно класифікувати витрати, що пов'язані з його функціонуванням.

Аналіз міжнародного досвіду визначення собівартості послуг розміщення гостей в номерах готелю показує, що необхідним є виокремлювати як експлуатаційну, так і повну собівартість.

Експлуатаційна собівартість однієї людино-добы використовується для потреб управлінському обліку, оскільки формує інформацію, яка необхідна для прийняття ефективних управлінських рішень. Вона визначається як сума загальних експлуатаційних витрат на одиницю послуг. Повна собівартість послуг розміщення складається із суми експлуатаційних витрат (прямі і визначена частина загальних експлуатаційних витрат) і загальних господарських витрат (адміністративні витрати, витрати на збут та інші загальногосподарські витрати). Повна собівартість використовується при формуванні ціни на розміщення гостей в номерах.

Виходячи з цього, всі витрати готелю чітко поділяються на три основні напрями;

- 1) прямі експлуатаційні витрати;
- 2) загальні експлуатаційні витрати;
- 3) загальногосподарські витрати.

До складу прямих експлуатаційних витрат включають:

- заробітну плату обслуговуючого персоналу, яка може бути безпосередньо віднесена до окремих категорій номерного фонду готелю;
- відрахування на соціальне страхування (з прямої заробітної плати);
- амортизацію номерного фонду;
- поточний ремонт номерного фонду;
- витрати на утримання приміщень номерного фонду (каналізація, опалення, електроенергія, водопостачання, прання та аналогічні витрати);
- інші матеріальні витрати (включаючи придбання предметів особистої гігієни);
- вартість обслуговування телефонів, радіоприймачів, годинників, комп'ютерів тощо.

У загальні експлуатаційні витрати готелів входять:

- витрати на утримання приміщень загального користування та прилеглих територій, амортизація;
- витрати на протипожежні заходи;
- амортизація малоцінного інвентарю;
- витрати на обладнання для охорони праці та техніки безпеки;
- витрати з підвищення професійної кваліфікації персоналу та інші загальногосподарські витрати.

Загальногосподарські витрати підприємств готельного бізнесу, у свою чергу, можна поділити на три групи:

1) адміністративні витрати готельного комплексу (зарплата керівників з відрахуваннями на проведення світських заходів, витрати на навчання менеджерів, витрати на відрядження, витрати на утримання адміністративних приміщень, витрати на придбання канцтоварів, витрати на утримання оргтехніки та ін.);

- комерційні витрати (витрати на маркетинг, включаючи рекламу, представницькі витрати);
- інші загальногосподарські витрати.

Вартість одиниці розміщення гостей є основою розрахунку мінімальної ціни за добу проживання в номері готелю. Однак планування витрат на нічліг у номерах різної якості та категорії пов'язане з трудомісткими розрахунками витрат за кожною статтею розрахунку. Тому на практиці більшість готелів визначає лише планову середню вартість одиниці послуги (один людинодень розміщення гостя) і на цій основі встановлюють коефіцієнти перерахунку поточних цін на послуги розміщення у номерах певної категорії та, таким чином, встановити ціну на запланований період.

Такий спосіб формування тарифів на послуги розміщення в українських готельних комплексах недостатньо обґрунтовує формування вартості послуг. Економічно доцільніше диференціювати загальну вартість послуг із розміщення за окремими категоріями готельних номерів за «методом еквівалентних чисел».

Для розрахунків використовуються показники прямих операційних витрат за категоріями готельних номерів. Такі розрахунки є об'єктивнішою основою визначення цін на готелі.

Для визначення тарифів необхідно спочатку розрахувати прямі експлуатаційні витрати окремих категорій готельних номерів. Після цього план реалізації номерного фонду (людини-днів) коригується на відношення прямих експлуатаційних витрат за категоріями готельних номерів до середнього значення прямих витрат на номер, і таким чином виходять «еквівалентні числа», що використовуються для розподілу загальногосподарських, адміністративних та інших загальногосподарських витрат. Повний алгоритм розрахунку цін на готелі за цим методом включає:

- експлуатаційні витрати визначаються за категоріями номерного фонду;
- визначаються загальні прямі експлуатаційні витрати;
- визначається середній показник прямих експлуатаційних витрат на номер;

- розраховується відношення прямих експлуатаційних витрат за категоріями готельних номерів до середнього значення прямих витрат за номер;
- розробляється план реалізації номерів (людино-днів);
- визначаються показники еквівалентності (план реалізації коригується коефіцієнтом);
- розподіл загальногосподарських та загальногосподарських витрат за категоріями готельних номерів (загальна сума непрямих витрат по відношенню до відповідного номера за категоріями номерів);
- повні витрати (прямі витрати за категоріями номерів плюс частина непрямих витрат);
- відсоток прибутку;
- вартість послуг з розміщення за категоріями номерного фонду без урахування ПДВ (повна собівартість плюс прибуток).

Принципи розглянутої вище методики використовуються і при розрахунку вартості додаткових послуг готельного бізнесу (послуги камери зберігання, фітнес-центру, салону краси, оренди конференц-залів, спортивних майданчиків тощо). Ця методика дозволяє ефективніше управляти витратами готельного господарства і, насамперед, встановити реальні тарифи попри всі послуги, що надаються готельним господарством.

Особливості відображення доходів та витрат при наданні комплексу готельних послуг ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» на рахунках бухгалтерського обліку наведено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Відображення доходів та витрат при наданні готельних послуг ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» у бухгалтерському обліку

№ з/п	Зміст операцій	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	Отримано попередню оплату за основні готельні послуги	301	681
2	Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	643	641/ПДВ
3	Відображено дохід від надання послуг з проживання в номері	361	703/1
4	Закрито розрахунки з ПДВ	703/1	643

5	Нараховано туристичний збір	703/1	642
6	Віднесено на фінансовий результат дохід від надання послуг з проживання	703/1	791
7	Відображено дохід від продажу готової продукції (обіду) у ресторані	361	702
8	Відображено податкові розрахунки з ПДВ	702	643
9	Віднесено на фінансовий результат дохід від продажу готової продукції (обіду) у ресторані	702	791
10	Відображено залік заборгованостей	681	361
11	Сплачено туристичний збір	301	361
12	Прийнято від гостя в хімчистку одяг (відображається збільшенням залишку на позабалансовому субрахунку)	023	–
13	Видано гостю з хімчистки одяг (відображається зменшенням залишку на позабалансовому субрахунку)	–	023
14	Відображено надані послуги з чищення одягу	361	703/2
15	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	703/2	641/ПДВ
16	Віднесено на фінансовий результат дохід від наданих послуг з чищення одягу	703/2	791
17	Оплачено послуги з чищення при виїзді	301	361
18	Перераховано туристичний збір до бюджету	642	311

Отже, готельний бізнес є невід'ємною частиною сфери обслуговування у ринковій економіці. На формування доходів готелів впливає безліч зовнішніх і внутрішніх чинників, які визначають здатність суб'єктів готельного бізнесу діяти у поточних умовах з урахуванням специфіки діяльності надання готельних послуг. Крім того, у сучасних умовах господарювання діяльність суб'єктів готельного бізнесу вимагає постійного удосконалення обліково-аналітичного забезпечення системи управління доходами і витратами. Правильний підхід до побудови обліку витрат підприємств готельного бізнесу є запорукою ефективного управління.

Висновки до розділу 2

Основним видом діяльності ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» на сьогоднішній день є у забезпечення громадян послугами тимчасового розміщення (готельними послугами).

З метою надання готельних послуг підприємством облаштовано готель «Каталонія», Кількість номерів в отелі становить 9 одиниць, а кількість місць

розселення складає 18 місць. При цьому, отель має номери чотирьох типів: номери делюкс, люкс, покращений люкс та будинок з трьома спальнями, який може прийняти 8 гостей.

Протягом 2021 року в готелі перебувало 458 осіб, з них іноземці склали 30 осіб. Кількість ночівель в готелі дорівнювала 687 одиниць, з них іноземцями – 49 одиниць. ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» користується послугами готельного брокера Booking.com.

Досліджуване підприємство за розмірами свої показників відноситься до суб'єктів малого підприємництва. На підприємстві протягом періоду дослідження працювало 8 осіб.

Результати господарювання за період дослідження з 2019 по 2021 рік є незадовільними та потребують негайного прийняття рішень від керівництва щодо їх покращення, оскільки підприємства фактично «живе у борг». Така ситуація може бути пов'язана із специфікою діяльності досліджуваного господарства. Оскільки основний вид діяльності – надання послуг з тимчасового розміщення, то карантинні заходи, запроваджені у зв'язку із пандемією Ковід-19, не могли не позначитись на діяльності готелю «Каталонія».

Дослідження організації обліку та аналіз облікової політики ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» дозволив зробити такі висновки. По-перше, організація обліку в досліджуваному готельному підприємстві знаходиться на незадовільному рівні, оскільки з необхідних внутрішніх регламентів, які мають бути розроблені на підприємстві та повинні використовуватись з метою достовірного відображення операцій господарської діяльності на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності наявна лише посадова інструкція бухгалтера. Однак, змістовний аналіз її положень дозволив з'ясувати її формальний характер, невідповідність здійснюваній роботі та необхідність негайного оновлення. При формуванні наказу про облікову політику наголошено на необхідності врахування специфіки надання послуг з тимчасового розміщення громадян (готельних послуг),

чинної регламентації обліку та звітності та напрацювань фахівців. При цьому необхідно зазначити, що не зважаючи на відсутність внутрішньої регламентації обліку, порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності операцій господарської діяльності, що пов'язана із наданням готельних послуг, відповідає специфіці роботи готелів та вимогам нормативно-правових документів.

Облік доходів і витрат, що пов'язані з наданням послуг з тимчасового розміщення громадян, в готелі «Каталонія» ведеться у повній відповідності до специфіки діяльності підприємств ресторанного бізнесу та згідно вимог нормативно-правових документів.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

3.1. Удосконалення процесу управління підприємствами готельно-ресторанного господарства

Розвиток готельного бізнесу в Україні висуває нові вимоги до стану матеріально-технічної бази та якості сервісу, що, в свою чергу, залежать від ефективності управління та інноваційних процесів.

Як вірно зазначають дослідники: «Формування інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства як економічних систем виконується в трьох концептуальних напрямках: інноваційність процесу, знань та ресурсів. Такий стратегічний орієнтир спрямований на отримання ефективного результату діяльності підприємств та найголовніше – задоволення бажань споживачів, що надасть можливість розширити ринки, вийти на нові конкурентні ринки, отримувати додатковий дохід» [54].

На думку Савицької Н.Л., Жегус О.В. та Михайлової М.В.: «Сутність діяльності інноваційного управління розвитком полягає в маневреності, креативності, гнучкості, стійкості до впливу та стратегічному мисленні. Орієнтація на результат полягає в розбудові підприємства, розв'язанні проблем, продукуванні та прийнятті ефективних креативних рішень.

Сфера готельно-ресторанного бізнесу, як і будь-яка інша, сьогодні потребує великих стратегічних зусиль у напрямку якіснішого формування та застосування інноваційних технологій, які сприятимуть отриманню якомога більшої кількості клієнтів, максимальній кількості продажів, завоюванню довіри гостя, формуванню позитивного іміджу підприємства. А це вимагає поліпшення якості послуг і удосконалення технологій, таких як електронні

системи управління; інтерактивний екран; системи безпеки; екологічні технології; електронне меню» [110].

Дослідження свідчать: «Сьогодні немає практично жодного готельного підприємства, яке б не використало різні електронні системи управління. Нині основною інновацією у сфері систем електронного управління є система яка дає можливість співробітникам готелю безпосередньо спілкуватися з користувачем через веб-сервіс, і користувач може отримати повну інформацію про цей готель в мережі, забронювати номер тощо. Зараз такими системами є OperaFidelio і Eritome PMS.

Звичайно, існують електронні системи управління рестораном. Для зручнішої роботи ресторанів створили інтерактивне меню. Інтерактивне меню є екраном, вбудованим в стіл, за яким розташовуються відвідувачі. За допомогою меню вони можуть подивитися усі блюда, представлені в ресторані, включаючи їх фотографії. Поки їжа готуватиметься, можна розважити себе читанням місцевих новин або провести час за парою простих логічних іграшок.

Такі дисплеї встановлені вже у багатьох ресторанах світу, таких як Dorian Gray в Нью-Йорку. Дисплеї Menu Board встановлені в таких готелях, як Inter Continental – The Barclay New York, The Waldorf, Astoria, Hilton New York, Sheraton NY» [25].

Сучасний готельний бізнес у всьому світі став на індустріальну основу і є самостійним видом діяльності майже кожної країни.

Прийом гостей, обсяг і якість наданих їм послуг свідчать про ділові та моральні якості людей і суспільства, які їх приймають. Звідси випливають вимоги до готелів, насамперед високий рівень розвитку матеріально-технічної бази та використання сучасних прогресивних форм і методів управління та організації господарства.

Останнім часом основним напрямом розвитку готельного бізнесу стала реструктуризація управління та його докорінне вдосконалення, адаптація до сучасних, надскладних умов внутрішнього та зовнішнього ринків, масове

використання комп'ютерної та телекомунікаційної техніки, формування на її основі високоефективних інформаційних та управлінських технологій.

Задля цього в управлінні використовуються переважно засоби та методи прикладної інформатики. Нові технології, засновані на обчислювальній техніці, вимагають радикальних змін в організаційних структурах управління, його процедурах, регламентах, кадровому потенціалі, всій системі документування, реєстрації та передачі інформації.

Завдяки розвитку ІТ-індустрії, а також використанню традиційних технічних засобів у поєднанні з новими комп'ютерними комплексами автоматизація управлінської діяльності в готельному господарстві набуває все більшого поширення.

Створення організаційної автоматизованої системи управління є одним із шляхів впровадження нової інформаційної технології. Одним із головних завдань, окрім розробки основ економіко-організаційного моделювання апарату управління, є раціоналізація організаційних взаємовідносин і приведення структури апарату управління до реальних умов даного готельного підприємства.

Складові інтегрованої автоматизація управління підприємств ресторанного бізнесу представлені на рис. 3.1.

Фахівці вважають: «Основними напрямками автоматизації інформаційно-управлінської діяльності у готельному комплексі є:

- автоматизація обробки текстів завдяки введенню електронних друкарських машин і систем для обробки тексту, автоматизація обміну інформацією (комунікації), які містять внутрішню АТС, «електронну пошту», відеотермінальні системи, локальну мережу, телекопіювальні апарати, відеоінформаційні системи;

- автоматизація діяльності керівників на базі комп'ютерних систем, які надають допомогу в прийнятті рішень, електронних секретарів, створення і впровадження інтегрованої системи підприємств, які входять до складу

готельного комплексу і потребують докорінної перебудови організації робіт керівників усіх рівнів» [116].

Рис. 3.1. Інформаційно-управлінські процеси інтегрованої автоматизація менеджменту підприємств готельного бізнесу.

Сучасні технічні засоби автоматизації інформаційно-управлінської діяльності готельних підприємств представлено рис. 3.2.

Рис. 3.2. Засоби автоматизації інформаційно-управлінської діяльності готельних підприємств

Деякі готелі та готельні комплекси України мають добре організовану комплексну систему централізації та управління, яка складається з таких взаємопов'язаних підсистем: оперативно-диспетчерського зв'язку,

диспетчеризації інженерного обладнання та обліку і бронювання вільних місць.

Традиційний готельний цикл (прибуття-розміщення-виїзд) складається сьогодні з подій, які за своїм характером можуть бути поділені на складові: етап до укладення контракту на розміщення, етап укладення контракту на розміщення і останній етап після укладення контракту на розміщення.

Готельний цикл охоплює період від звернення потенційного клієнта до готелю по телефону чи іншим способом до оплати готельного рахунку. Цикл починається з подій, що передують розміщенню гостя (бронювання, передоплата, відкриття рахунку тощо), продовжується подіями, пов'язаними з укладенням договору, розміщенням (кімната, харчування, напої тощо) і закінчується виставленням рахунків компанії (виписка, уточнення сум на рахунку, заповнення досьє гостя тощо).

В умовах ринкових відносин для забезпечення конкурентоспроможності надзвичайно важливою є перебудова техніко-технологічної бази управління. Але важливо не переоцінювати роль технологій управління інформацією. В основному виконує допоміжні функції. Основні напрямки роботи – у сфері організаційної, соціальної та кадрової перебудови управлінської діяльності.

Працювати за паперами, не мати оперативної статистики та контролю, підтверджувати бронювання офлайн і бути конкурентоспроможним на ринку сьогодні вже неможливо. Цю істину зрозуміла більшість українських готелів, які перевели свою діяльність на комп'ютерні рейки.

Школа І.М. вважає: «FidelioFront Office – одна з найпопулярніших у світі систем автоматизації служби прийому і розміщення гостей. Програмний комплекс FidelioFront Office здійснює взаємозв'язок практично всіх відділів готелю і дозволяє автоматизувати бронювання номерів (у тому числі приймати бронювання з міжнародних центрів бронювання готелів та Інтернету), реєстрацію розміщення і розрахунок гостей, управління

номерним фондом, дозвіллям гостей, складання прогнозів роботи готелю на майбутнє.

До основних модулів комплексу FidelioFront Office відносяться:

- модуль бронювання, який цілком автоматизує процес бронювання номерів готелю, що дозволяє працювати з індивідуальними, корпоративними, груповими замовленнями;
- модуль керування тарифами – дозволяє досягти оптимальної структури тарифів, беручи до уваги такі фактори, як рівень заповнюваності готелю, типи номерів, пакети послуг, корпоративні угоди;
- модуль прийому і розміщення – дозволяє гнучко організувати і реалізувати поселення гостей та ефективно здійснювати операції з обслуговування проживаючих;
- модуль ведення рахунків і розрахунку з клієнтами – дозволяє вести індивідуальні рахунки гостей, компаній, реєструвати послуги, зроблені гостю (як вручну, так і автоматично) за допомогою інтерфейсів різними системами;
- модуль керування номерним фондом (модуль господарського відділу) – дозволяє отримувати оперативну інформацію про стан номерів, видавати персональні завдання покоївкам на прибирання номерного фонду готелю (відображає поверховий план та історії кімнат);
- модуль головного інженера – дозволяє реєструвати заявки на ремонт обладнання гостьових номерів, службових приміщень та простежувати їх виконання;
- модуль керування дозвіллям – дозволяє ефективно бронювати центри дозвілля готелю як для гостей, так і для відвідувачів, які не проживають у готелі;
- модуль звітів включає більш 500 стандартних звітів (бронювання, проживання, профайли, фінансові звіти, звіти нічного аудиту, статистика, звіти змін тощо), а також генератор звітів, що дозволяє створювати власні звіти;

- модуль роботи з дебіторами дозволяє оперативно відслідковувати заборгованості контрагентів / замовників;
- модуль постійного гостя – дозволяє працювати з програмами заохочення постійних клієнтів (як існуючі програми авіакомпаній, так і власні програми готелю);
- модуль роботи з турагентами дозволяє оперативно розраховувати комісійні для туристичних фірм» [116].

Комплекс FidelioFront Office забезпечує зв'язок з усіма системами, що використовуються в підприємствах готельного бізнесу: телефонними станціями, системами контролю доступу, ресторанными системами, міні-барів, авторизації кредитних карток, централізованого бронювання платного телебачення, енергозабезпечення тощо. Переваги цього комплексу представлені рис. 3.3.

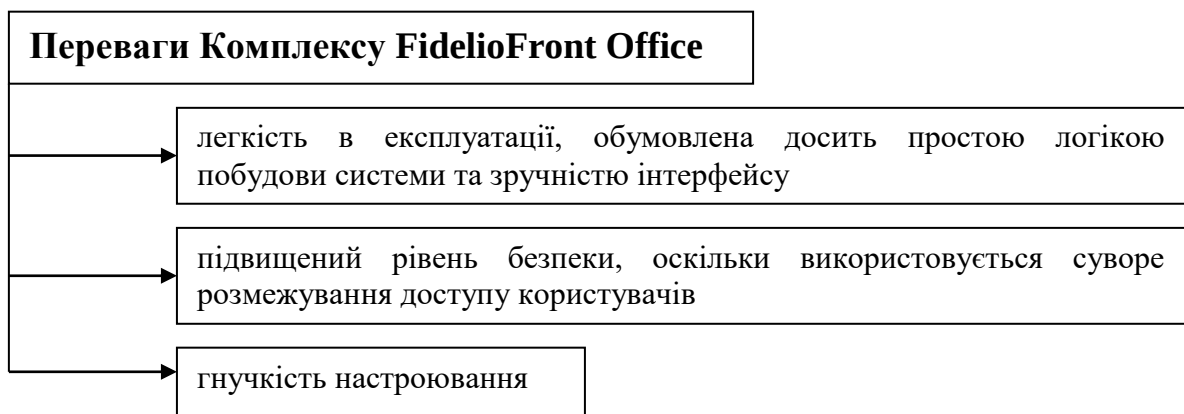

Рис. 3.3. Переваги Комплексу FidelioFront Office

Аналіз ринку автоматизації процесів управління підприємствами готельного бізнесу дозволив виявити основні програмні продукти:

- комплексне рішення для готелів, яке містить у собі систему автоматизації діяльності готельних служб (HOTEL 2000);
- автоматизована система управління складом ресторану (Stock 2000);
- система автоматизації барів і ресторанів (Restaurant 2000);
- автоматизований інтерфейс з системами бухгалтерського обліку, з внутрішньою АТС, з системою обмеження прав доступу (електронні замки).

Аналіз змістовного наповнення системи Hotel 2000 дозволив відзначити: «Це класична frontoffice програма, яка здійснює автоматизацію основних готельних служб – бронювання, порт'є, касирів, покоївок тощо. Система забезпечує індивідуальне й групове бронювання номерного фонду, а також бронювання компаніями і туроператорами блоків номерів з відстеженням квот по кожній організації.

Необмежена кількість тарифів дозволяє готелю вести власну цінову політику й оперативно реагувати на зміни ринку. В системі реалізована гнучка система розрахунків з гістями і забезпечений контроль за роботою касирів. Крім цього, HOTEL 2000 дозволяє здійснювати керування номерним фондом, забезпечуючи контроль за роботою покоївок. У систему вбудований могутній аналітичний апарат, який дозволяє за допомогою системи запитів сформувати для менеджерів готелю більше ста різних статистичних операційних аудиторських і фінансових звітів» [116].

Автоматизований інтерфейс з системами бухгалтерського обліку реалізує перенесення проводок з систем Hotel 2000 у будь-яку бухгалтерську систему, що має у своєму складі функцію імпорту даних із зовнішніх систем. Використання цієї технології дозволяє істотно скоротити трудозатрати бухгалтерії і виключити дублювання інформації.

Автоматизований інтерфейс з внутрішньою АТС керує процесом включення та відключення телефонних номерів і здійснює перенос інформації про телефонні розмови на загальний гостьовий баланс у систему Hotel 2000.

Система Hotel 2000 може бути інтегрована з будь-якою системою обмеження прав доступу, встановленою в готелі. Управління системою електронних замків здійснюється з використанням магнітних карт.

Також повний спектр автоматизації систем управління готельним бізнесом пропонує компанія «ЛІБРА Інтернейшнл». Програми цієї компанії2 містять систему управління готелем «ЛоджингТач ЛІБІКА», систему управління ресторанами «ЛоджингТач СЕНАКОЛО», систему управління

для готельних груп «ЛоджингТач СРІБЛО», систему управління продажами і заходами «ESP2000» та систему оптимізації прибутку «OPTIMS».

3.2. Удосконалення обліку підприємств готельно-ресторанного бізнесу з урахуванням вимог міжнародних стандартів і стандартів Європейського союзу

Інтеграція України до європейського співтовариства актуалізує питання конкурентоспроможності вітчизняних послуг, що надаються підприємствами готельно-ресторанного бізнесу, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, удосконалення обліку діяльності таких підприємств.

Підписання Україною Угоди про асоціацію з Євросоюзом зумовлює необхідність нових досліджень, присвячених проблемам гармонізації вітчизняного та європейського законодавства, що безпосередньо стосується приведення правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні до вимог не лише Міжнародних стандартів фінансової звітності, але й стандартів ЄС. У зв'язку із цим перед підприємствами України взагалі, та готельної сфери зокрема, постають питання вибору відповідних ефективних форм ведення обліку.

Як вірно зазначає Линник О.І.: «Вважається, що готельний бізнес є основою туристичної галузі, однак завдяки готельному бізнесу отримують розвиток також й інші ключові сегменти економіки: транспорт, будівництво, зв'язок, торгівля, ресторанна справа та ін. Створення високоефективного готельного господарства відіграє важливу роль і є одним із пріоритетних напрямів структурної перебудови економіки України» [67].

Проблема запровадження вітчизняними підприємствами готельного бізнесу ефективних моделей управління, які б відповідали світовим стандартам, обумовлена необхідністю підвищення якості послуг, що

надаються готелями, зменшення витрат на такі послуги та збільшення прибутковості ведення готельного бізнесу.

Аналіз досвіду економічної діяльності останніх років у готельному бізнесі України засвідчив досить повільний рівень зростання якісних параметрів діяльності підприємств цієї сфери. Проте у країні активно розвивається мережа готелів високої категорії обслуговування, що можуть надавати послуги з розміщення згідно світових стандартів.

Однією з необхідних умов ефективної діяльності підприємств готельного бізнесу є раціональна організація усіх об'єктів обліку, основними з яких є активи, капітал, зобов'язання, доходи, витрати та фінансовий результат. Це пов'язано з тим фактом, що саме бухгалтерський облік відіграє роль основного джерела інформації про діяльність готельного підприємства, яка необхідна для прийняття ефективних управлінських рішень.

Підписанням Угоди про асоціацію з Євросоюзом Україна визначила свій зовнішній вектор економічного розвитку, а також взяла низку додаткових зобов'язань щодо гармонізації вітчизняного законодавства з європейським, зокрема і щодо імплементації положень Директиви 2013/34/ЄС від 26 червня 2013 року «Про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язані з ними звіти певних типів компаній» [33].

Угодою про асоціацію передбачено поступове зближення бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні з міжнародними стандартами й інтеграція законодавства Євросоюзу: «Угодою передбачено приведення українського національного законодавства з бухгалтерського обліку у відповідність до директив ЄС. На час ратифікації Угоди про асоціацію в Європейському Союзі діяла Четверта Директива 78/660/ЄЕС Ради Європейських Співтовариств (прийнята ще 25.07.78), яка встановлювала єдині підходи та правила до складання звітності підприємств. Чинний Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність досі відповідав зазначеній директиві. Однак у 2013 р. Європарламент та Рада ЄС

прийняли Директиву № 2013/34/ЄС, яка встановлює нові умови складання, подання та оприлюднення фінансової звітності та консолідованої звітності та якою скасовано попередню Директиву 78/660. Виходячи із цього, Україна була зобов'язана гармонізуватися до змінених правил європейської спільноти в галузі бухгалтерського обліку та звітності.

Потреба в ухваленні Директиви № 2013/34/ ЄС, яка частково дублює положення Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), пов'язана з тим, що не всі підприємства держав – членів ЄС перейшли на МСФЗ (у багатьох країнах існують національні бухгалтерські стандарти). Разом із тим попри тривалі економіко-інтеграційні процеси в самому Євросоюзі потреба у застосуванні єдиних правил для підготовки фінансової звітності тільки зростає. На вимогу цього 5 жовтня 2017 р. Верховна Рада України прийняла у другому читанні та у цілому закон про приведення бухгалтерського обліку в Україні до стандартів Європейського Союзу, тобто, оновлений Закон № 996. Це означає, що з 1 січня 2018 р. українські підприємства повинні підпорядковуватися вимогам Директиви № 2013/34/ЄС. Загалом Директива передбачає додаткові обов'язки з підготовки звітної документації суб'єктів господарювання для підвищення їхньої прозорості. Так, великі підприємства (які не є емітентами цінних паперів) та середні підприємства зобов'язані не пізніше ніж до 1 червня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати на власній веб-сторінці у повному обсязі річну фінансову звітність та аудиторський висновок до неї. Раніше таке передбачалося тільки для фінансових компаній» [112].

Відповідно до останньої редакції Закону № 996: «Для цілей бухгалтерського обліку та фінансової звітності змінено класифікацію підприємств. Слід зауважити, що вона дещо відрізняється від класифікації, визначеної ст. 55 Господарського кодексу України та ст. 1 Закону України про захист економічної конкуренції» [92].

Таблицею 3.1 представлено інформацію щодо критеріїв визначення підприємств відповідно до положень ГК, Закону «Про захист економічної

конкуренції» та прийнятих змін до Закону № 996. З огляду на дані цієї таблиці, є можливим стверджувати, що для імплементації Угоди з ЄС в Україні необхідно внести зміни до ст. 55 п. 3 Господарського кодексу та ст. 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Таблиця 3.1

Критерії класифікації підприємств згідно нормативно-правової регламентації

Вид підприємства	Показники на дату складання фінансової звітності за попередній рік								
	Балансова вартість активів, млн. євро			Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, послуг), млн. євро			Середня кількість працівників, осіб		
	ГК	Закон «Про захист економічної конкуренції»	Закон № 996	ГК	Закон «Про захист економічної конкуренції»	Закон № 996	ГК	Закон «Про захист економічної конкуренції»	Закон № 996
Мікропідприємство	–	–	< 0,35	< 2	–	< 0,7	< 10	–	< 10
Мале підприємство	–	< 0,5	< 4	< 10	< 0,5	< 8	< 50	–	< 50
Середнє підприємство	–	< 0,5	< 20	< 50	< 0,5	< 40	< 250	–	< 250
Велике підприємство	–	–	> 20.	> 50	–	> 40	> 250	–	> 250

Як зазначено у фаховій літературі: «Готельні підприємства суттєво різняться за показниками балансової вартості активів, чистого доходу від реалізації послуг та кількості працівників. За розміром (місткістю) готелі поділяються на малі (до 100–150 номерів), середні (від 100 до 300–400 номерів), великі (від 300 до 600–1000 номерів) та гігантські (понад 1000 номерів). До малих і середніх готельних підприємств належать так звані готелі люкс, готелі-апартаменти (апарт-готелі), курортні готелі, кемпінги тощо. До великих належать бізнес-готелі (готелі для ділових туристів), конференц-готелі та ін.» [26].

Підприємства готельного бізнесу в Україні, також зобов'язані гармонізуватися зі зміненими правилами у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Так, Законом № 996 з урахуванням положень Директиви № 2013/34/ЄС запроваджено звіт про управління: «Звіт про

управління – це документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності. Звіт про управління повинні надавати середні та великі підприємства всіх галузей економіки, у тому числі підприємства готельної галузі. Крім того, змінами до Закону передбачається, що мікро- та малі підприємства складають скорочену за показниками фінансову звітність. Загальний принцип такий: чим менше підприємство, тим менше інформації воно має розкривати у звітності. Таким чином, дрібні готельні підприємства звільняються від обов'язку подавати таку саму звітність, яку мають подавати так звані «гіганти» бізнесу. Водночас великі та середні готельні підприємства разом із підприємствами, що становлять суспільний інтерес, тепер зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність» [92].

Питання організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємствах готельного бізнесу вирішується власником або уповноваженим органом (посадовою особою) відповідно до законодавства та установчих документів.

Оскільки основним видом діяльністю готелів є надання послуг, то бухгалтерський облік операцій з їх надання відповідає обліку операцій із надання звичайних послуг. Відповідно, витрати, які пов'язані з наданням готельних послуг, у тому числі собівартість реалізованих готельних послуг, накопичуються, групуються та обліковуються відповідно до норм П(С)БО 16, а доходи – згідно з вимогами П(С)БО 15.

За Законом № 996: «Витрати визначаються як зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)» [92].

Групування витрат підприємств готельного бізнесу представлено на рис. 3.4.

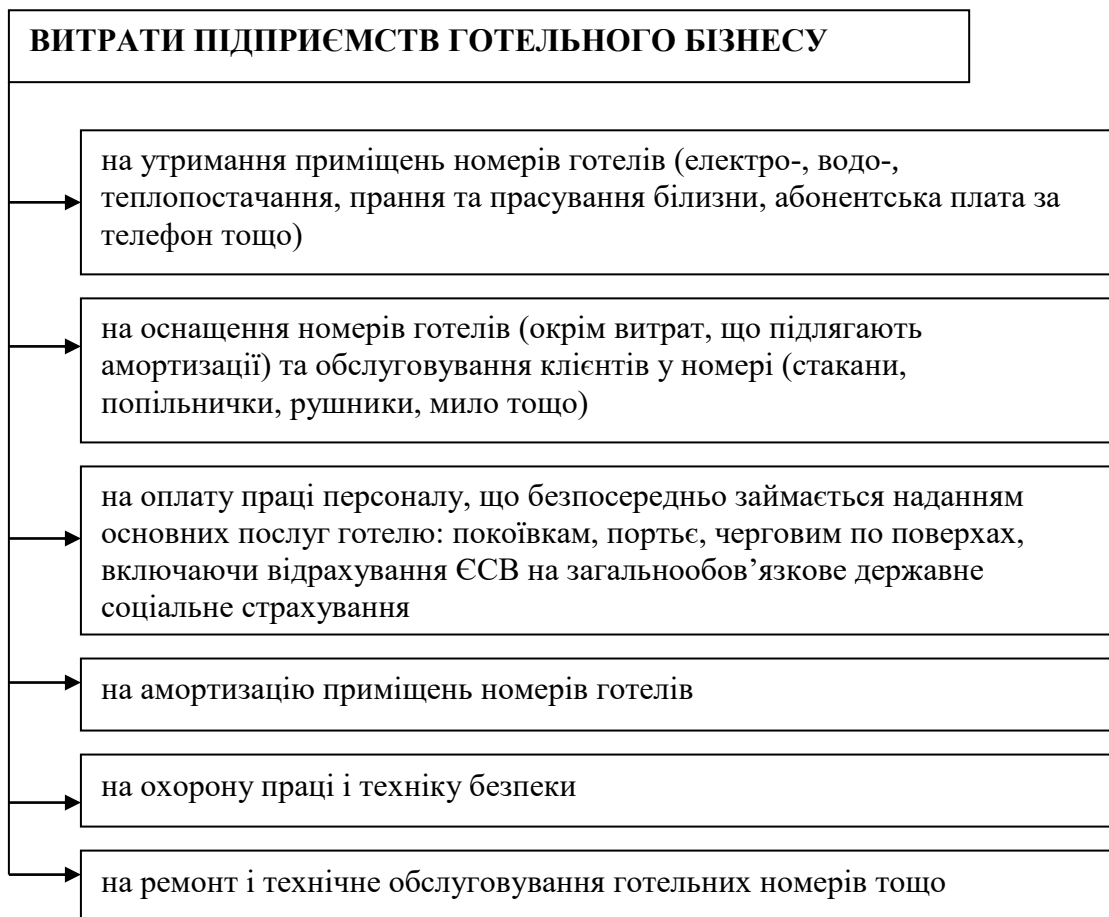

Рис. 3.4. Види витрат підприємств готельного бізнесу

Необхідно зазначити, що у сукупності витрат, які притаманні підприємствам при наданні готельних послуг, достатньо велику питому вагу займають постійні витрати, до складу яких входять капітальні витрати, витрати на комунальні послуги, на ремонт обладнання, на рекламу, на заробітну плату персоналу та ін.

У ході досліджень практики обліку та розподілу постійних витрат підприємств готельного бізнесу Линник О.І. зробив висновок: «Зазвичай не всі приміщення у готелях обладнано приладами, які дають змогу з достатньою точністю визначити кількість спожитих у цих приміщеннях води, електроенергії тощо. На практиці під час розподілу таких витрат між відповідними рахунками (23, 91, 92, 93, 949) можуть використовуватися різні бази розподілу. Так, витрати на послуги з теплопостачання доцільно розподіляти пропорційно площам, які займають відповідні приміщення;

розподіл витрат на послуги з водопостачання можна здійснювати пропорційно чисельності працівників та гостей готелю, які перебувають (працюють, проживають) у різних приміщеннях цього підприємства. Вартість спожитої електроенергії можна розподілити між різними видами витрат виходячи з потужності електроприладів, які знаходяться у приміщеннях відповідного призначення, і фактичного часу роботи цих приладів» [67].

Законом № 996 визначено: «Доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок вне-сків власників) [92].

Згідно з п. 10 П(С)БО 15: «Дохід, пов'язаний із наданням послуг, визнається виходячи зі ступеня завершеності операції з надання послуг на дату балансу, якщо результат цієї операції може бути достовірно оцінено» [88].

Перелік послуг, які надаються підприємствами готельного бізнесу, досить широкий, відповідно, й перелік доходів від реалізації також достатньо значний (рис. 3.5).

У системі рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення інформації про дохід, одержаний від надання послуг підприємствами готельного бізнесу, використовують субрахунок 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг». До цього субрахунку для обліку видів основних та додаткових послуг, що надаються певним готелем, відкриваються субрахунки другого порядку. Облік доходів від надання інших послуг структурними підрозділами готелю також ведеться за субрахунком 703 з відкриттям окремих субрахунків другого порядку: «Транспорт», «Хімчистка», «Автостоянка», «Перукарня», «Пральня» тощо. За кредитом субрахунку 703 відображається збільшення (одержання) доходу, а за дебетом – належна сума непрямих податків та зборів (суми ПДВ, туристичного збору) та списання у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

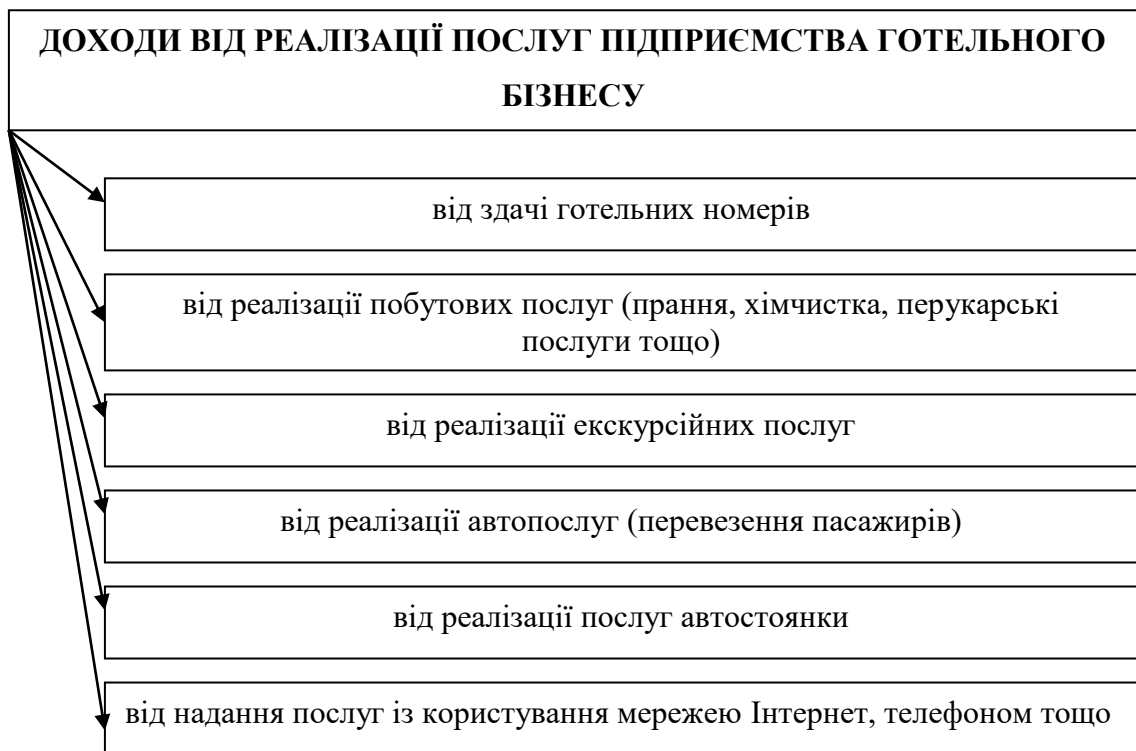

Рис. 3.4. Види доходів підприємств готельного бізнесу

Отже, сьогодні готельний бізнес є одним із важливих складових туристичної сфери в Україні, належний рівень розвитку якого сприяє поглибленню всіх економічних контактів та зв'язків, посилює економічний потенціал регіонів, сприяє підйому рейтингу держави на міжнародному рівні.

Висновки до розділу 3

Сфера готельно-ресторанного бізнесу потребує великих стратегічних зусиль у напрямку якіснішого формування та застосування інноваційних технологій, які сприятимуть отриманню якомога більшої кількості клієнтів, максимальній кількості продажів, завоюванню довіри гостя, формуванню позитивного іміджу підприємства. А це вимагає поліпшення якості послуг і удосконалення технологій: електронні системи управління; інтерактивний екран; системи безпеки; екологічні технології; електронне меню».

Сьогодні немає практично жодного готельного підприємства, яке б не використало різні електронні системи управління. Нині основною інновацією у сфері систем електронного управління є система, яка дає можливість співробітникам готелю безпосередньо спілкуватися з клієнтами через веб-сервіс, і користувач може отримати повну інформацію про цей готель в мережі, забронювати номер тощо.

Створення організаційної автоматизованої системи управління є одним із шляхів впровадження нової інформаційної технології. Одним із головних завдань, окрім розробки основ математичного моделювання структури апарату управління, є також удосконалення організаційних взаємовідносин і приведення структури апарату управління до реальних умов даного готельного підприємства.

Інтеграція України до європейського співтовариства актуалізує питання конкурентоспроможності вітчизняних послуг, що надаються підприємствами готельного бізнесу, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, удосконалення обліку діяльності таких підприємств.

Однією з необхідних умов ефективної діяльності підприємств готельного бізнесу є раціональна організація усіх об'єктів обліку, основними з яких є активи, капітал, зобов'язання, доходи, витрати та фінансовий результат. Це пов'язано з тим фактом, що саме бухгалтерський облік відіграє роль основного джерела інформації про діяльність готельного підприємства, яка необхідна для прийняття ефективних управлінських рішень.

Не всі приміщення у готелях обладнано приладами, які дають змогу з достатньою точністю визначити кількість спожитих у цих приміщеннях води, електроенергії тощо. На практиці під час розподілу таких витрат між відповідними рахунками (23, 91, 92, 93, 949) доцільно використовуватися різні бази розподілу. Так, витрати на послуги з теплопостачання доцільно розподіляти пропорційно площам, які займають відповідні приміщення; розподіл витрат на послуги з водопостачання можна здійснювати пропорційно чисельності працівників та гостей готелю, які перебувають у

різних приміщеннях цього підприємства. Вартість спожитої електроенергії можна розподілити між різними видами витрат виходячи з потужності електроприладів, які знаходяться у приміщеннях відповідного призначення, і фактичного часу роботи цих приладів.

ВИСНОВКИ

За результатами визначення напрямків вдосконалення процедур формування фінансової звітності було зроблено такі висновки:

1. Готельно-ресторанне господарство - це важлива складова туристичної діяльності. Розвиток вітчизняного та міжнародного туризму значною мірою пов'язаний із рівнем матеріально-технічної бази, розгалуженістю й різноманітністю мережі, якістю обслуговування, що надається в готельному господарстві. При цьому саме підприємства готельного бізнесу виконують одну з найважливіших функцій при обслуговуванні туристів: вони забезпечують туристів житлом, їжею та побутовими послугами.

2. Одна з обов'язкових умов діяльності готельного бізнесу – правильна організація ведення бухгалтерського обліку, яка створює систему формування і отримання інформації, що має забезпечувати ефективне управління підприємством та примноження доходу від його діяльності. Єдиного підходу до організації облікового процесу готельних підприємств немає, оскільки це специфічний вид діяльності, який складається з торгівлі, виробництва й надання послуг. Цим і зумовлені особливості організації бухгалтерського обліку у сфері такого виду діяльності.

3. Зміст обліково-аналітичного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання визначається цілим рядом факторів, основними з яких є організаційно-правова форма функціонування, галузеві особливості діяльності підприємства, обсяг і ступінь диверсифікації господарської діяльності, інші суб'єктивні та об'єктивні фактори. Підприємства готельного бізнесу організовують та ведуть бухгалтерський облік, як типові підприємства, що надають послуги.

4. Ключовими об'єктами нормативно-правового регулювання підприємств сфери гостинності виступають технології виробництва,

організації та реалізації надання готельних, ресторанних і туристичних послуг за різними напрямками, що охоплюють широкий спектр питань (від термінологічної основи і часових нормативів до методологічної основи формування готельного продукту). Відповідно курс на інтенсифікацію сфери гостинності зумовлює потребу у проведенні державними органами постійного оновлення та удосконалення нормативно-правової бази.

5. Аналіз особливостей діяльності досліджуваного підприємства дозволяє стверджувати, що воно відноситься до готельно-ресторанного господарства, оскільки на сьогоднішній день його діяльність полягає у забезпеченні громадян послугами тимчасового розміщення (готельними послугами). Результати господарювання за період дослідження з 2019 по 2021 рік є незадовільними та потребують негайного прийняття рішень від керівництва щодо їх покращення, оскільки підприємства фактично «живе у борг». Така ситуація може бути пов'язана із специфікою діяльності досліджуваного господарства. Оскільки основний вид діяльності – надання послуг з тимчасового розміщення, то карантинні заходи, запроваджені у зв'язку із пандемією Ковід-19, не могли не позначитись на діяльності отеля «Каталонія».

6. Дослідження організації обліку та аналіз облікової політики ПФ «КАТАЛОНІЯ-ЦЕНТР» дозволив зробити такі висновки. По-перше, організація обліку в досліджуваному готельному підприємстві знаходиться на незадовільному рівні, оскільки з необхідних внутрішніх регламентів, які мають бути розроблені на підприємстві та повинні використовуватись з метою достовірного відображення операцій господарської діяльності на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності наявна лише посадова інструкція бухгалтера. Однак, змістовний аналіз її положень дозволив з'ясувати її формальний характер, невідповідність здійснюваній роботі та необхідність негайного оновлення. При формуванні наказу про облікову політику наголошено на необхідності врахування специфіки надання послуг з тимчасового розміщення громадян (готельних послуг),

чинної регламентації обліку та звітності та напрацювань фахівців. При цьому необхідно зазначити, що не зважаючи на відсутність внутрішньої регламентації обліку, порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності операцій господарської діяльності, що пов'язана із наданням готельних послуг, відповідає специфіці роботи готелів та вимогам нормативно-правових документів.

7. Визначення вартості послуг з розміщення гостей у готельному номері та допоміжних послуг сьогодні є одним із основних завдань обліку, планування та управління в готельному бізнесі. Економічно доцільніше диференціювати загальну вартість послуг із розміщення за окремими категоріями готельних номерів за «методом еквівалентних чисел». Для розрахунків використовуються показники прямих операційних витрат за категоріями готельних номерів. Такі розрахунки є об'єктивнішою основою визначення цін на готелі.

8. Сфера готельно-ресторанного бізнесу сьогодні потребує великих стратегічних зусиль у напрямку якіснішого формування та застосування інновацій у сфері технологій, які мають сприяти отриманню більшої кількості клієнтів, максималізації обсягів продажів, формуванню позитивного іміджу готелю, завоюванню довіри клієнтів. А це, у свою чергу, зумовлює необхідність у поліпшенні якості послуг, що надаються готелями, і удосконалення технологій, що ними використовуються (інтерактивний екран; електронні системи управління; системи безпеки; електронне меню», екологічні технології тощо).

9. Автоматизація управлінської діяльності в готельному бізнесі зумовлена розвитку ІТ-індустрії. Одним із головних завдань створення організаційної автоматизованої системи управління, окрім розробки основ економіко-організаційного моделювання апарату управління, є раціоналізація організаційних взаємовідносин, приведення структури апарату управління до реальних умов даного готельного підприємства та удосконалення обліку діяльності.

10. Особливої уваги потребують питання обліку та розподілу постійних витрат, оскільки не всі приміщення у готелях обладнано приладами, які дають змогу з достатньою точністю визначити кількість спожитих у цих приміщеннях води, електроенергії тощо. На практиці під час розподілу таких витрат між відповідними рахунками (23, 91, 92, 93, 949) доцільно використовувати різні бази розподілу. Так, витрати на послуги з теплопостачання доцільно розподіляти пропорційно площам, які займають відповідні приміщення; розподіл витрат на послуги з водопостачання можна здійснювати пропорційно чисельності працівників та гостей готелю, які перебувають (працюють, проживають) у різних приміщеннях цього підприємства. Вартість спожитої електроенергії можна розподілити між різними видами витрат виходячи з потужності електроприладів, які знаходяться у приміщеннях відповідного призначення, і фактичного часу роботи цих приладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амбросій О.І. Класифікація доходів готельного господарства та фактори, що впливають на їх розмір. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. 2010. Вип. 1. С. 195–199.
2. Байлик С.І., Писаревський І.М. Організація готельного господарства. URL: <http://eprints.kname.edu.ua>
3. Бакеренко Н.П. Особливості діяльності підприємств готельної індустрії. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.15. С. 168–176.
4. Балченко З.А. Бухгалтерський облік в туризмі та готелях України: навч. посібник. К.: КУТЕП, 2006. 232 с.
5. Батченко Л.В., Гончар Л.О., Беляк А.О. Формування механізму фінансової стійкості підприємств сфери гостинності: організаційно-економічний аналіз. Підприємництво і торгівля. 2020. № 27. С. 13–20. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2020-27-02>
6. Биркович В. І. Модернізація туристичного та рекреаційного потенціалу регіонів України. Статистика України. 2006. № 3 (34). С. 83–86.
7. Биць І. Посадові інструкції: розроблення та оформлення. Праця і зарплата. № 23 (1035), 21 червня 2017 р.
8. Блакитна Г.В., Гладій І.О., Дзюба О.М., Бровко О.Т. Бухгалтерський облік в торгівлі та ресторанному господарстві. URL: http://pidruchniki.com/1588072859638/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/buhgalterskiy_oblik_v_torgivli_ta_restorannomu_gospodarstvi_
9. Бойко М.Г. Організація готельного господарства : [підручник]. Київ : Київ, нац. торг.-екон. ун-т, 2006. 448 с.
10. Борис О.Є. Застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні: переваги та проблеми URL: nuwm.rv.ua/metods/asp/vd/v401ek07.doc. С. 46–54.

11. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник. Житомир: ПП «Рута», 2011. 726 с.
12. Бутинець Ф.Ф., Малюга Н.М. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність: посібник для студентів вузів. Ж.: Рута, 2012. 53 с.
13. Бухгалтерський облік в Україні: як втілюватимуться європейські стандарти/ URL : <https://uteka.ua/ua/publication/Buxgalterskij-uchet-v-Ukraine-kak-budut-voploshhatsya-evropejskie-standarty>.
14. Бухгалтерський облік готельних послуг. Журнал «Вісник податкової служби України». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DG090422.html
15. Верига Ю.А. Звітність підприємств: навчальний посіб. К. : КНЕУ, 2015. 322 с.
16. Виноградова М.О., Жидеєва Л.І. Аудит: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 654 с.
17. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітична інформація як визначальний чинник забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля. 2011. Ч. 2. № 3 (157).
18. Голов С.Ф., Зубілевич С.Я. Основи аудиту: підручник. К.: Либідь, 2016. 267с.
19. Головки О.М., Кампов Н.С., Махлинець С.С., Симочко Г.В. Організація готельного господарства: Навч. посібник : [за ред. О.М. Головки]. К.: Кондор, 2011. 410 с.
20. Гольцова С.М. Бухгалтерський облік: Навч. посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2017. 254 с.
21. Гончар Л., Бесяк А. Удосконалення механізму формування фінансової стійкості підприємств сфери гостинності. Економіка та суспільство. 2021. № 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-23>

22. Гончар Л.О., Бемяк А.О. Нормативно-правове регулювання діяльності підприємств готельно-ресторанного і туристичного бізнесу. Економіка та суспільство. Випуск № 26. 2021.
23. Гончарук Я.А., Рудницький В.С. Аудит: навчальний посібник. К. : Знання, 2019. 443 с.
24. Господарський кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15> (дата звернення: 27.04.2021).
25. Гостиничный и ресторанный бизнес в Украине. URL: www.hotelbiz.com.ua.
26. Готель. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/готель>.
27. Готельні послуги: організація діяльності, облік доходів та витрат. Вісник / офіційне видання державної фіскальної служби України. URL:<http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/5521?issue=126>
28. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. К.: А. С. К., 2013. 266 с.
29. Граковський Ю. Готельні послуги: організація діяльності, облік доходів та витрат. Вісник: офіційно про податки. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/5521>
30. ДБН В.2.2-9:2018. «Громадські будинки та споруди. Основні положення».
31. Державний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності. ГК 009 – 96», затверджений наказом Держстандарту України від 22.10.96 р. № 441.
32. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.05.2021).
33. Директива 2013/34/ЕС Европейского парламента и Совета от 26 июня 2013 года «О ежегодной финансовой отчетности, консолидированной финансовой отчетности и связанных с ними отчетах определенных типов компаний», вносящая поправки в Директиву 2006/43/ЕС

Европейского парламента и Совета и отменяющая Директивы Совета
78/660/ ЕЕС и 83/349/ЕЕС URL :
<http://www.apu.com.ua/files/23345235325.pdf>.

34. Діділовський О.М. Проблеми та перспективи застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. Міжнародний збірник наукових праць. Вип. 1 (19). С. 142–146. URL: www.nbu.gov.ua/portal/soc...1/17.pdf
35. Дорош Н. І. Аудит: теорія і практика: навч.посібник. К.: Знання, 2012. 495 с.
36. ДСТУ 4268:2003. «Послуги туристичні. Засоби розміщування. Загальні вимоги».
37. ДСТУ 4269:2003. «Послуги туристичні. Класифікація готелів».
38. ДСТУ 4281:2004. Заклади ресторанного господарства. Класифікація. URL: <http://dbn.at.ua/load/normativy/dstu/5-1-0-939> (дата звернення 04.12.2018).
39. ДСТУ 4527:2006. «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення».
40. Дубова Д. Повышение эффективности управления предприятием: внутренний контроль и контрольные процедуры. Проблемы теории и практики управления. 2017. № 4. С. 60-69.
41. Дяченко Я.Я. Детінізація економіки у системі макроекономічного регулювання. Фінанси України. 2006. № 2. С. 68–79.
42. Завгородній В.П. Бухгалтерський облік, контроль, аудит в системі управління підприємством. К.: Ваклер, 2012. 97с.
43. Загальні вимоги до фінансової звітності : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1: Наказ Міністерства фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73/Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon6.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
44. Загородній А.Г., Яремко І.Й., Пилипенко Л.М., Мороз А.С. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності : навч. посіб.

Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 216 с

45. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV, зі змінами, внесеними Законом від 05.10.2017 № 2164-VIII . Голос України. 2017. № 202.
46. Закон України «Про захист економічної конкуренції». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 12. Ст. 64.
47. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформаційної економіки. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 448 с.
48. Злупко С.М. Історія економічної теорії: Підручник. К.: Наукова думка, 2005. 719 с.
49. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ МФУ: станом на 31 трав. 2011 р. № 664/Міністерство фінансів України. Київ: Урядове вид-во, 1999. № 291. URL: <http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/instrbuh/instr291/>
50. Історія економічних учень: Підручник: У 2ч. ч.2. К.: Знання, 2006. 577 с.
51. Кальченко О.М. Інноваційно-інвестиційний механізм підвищення ефективності підприємств туристичної сфери. Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Економічні науки». 2011. № 11. С. 58–67.
52. Каморджанова Н. А., Каморджанов Д. Р., Коноплянник Т. М. Бухгалтерский учет в гостиничном бизнесе. Санкт-Петербург : Питер, 2004. 448 с.
53. Ковалевська Н.С., Наумова Т.А., Коробкіна І.С. Аналіз змістовного наповнення наказів про облікову політику підприємств готельного господарства. БІЗНЕСІНФОРМ. № 10 '2017. С. 289-295.
54. Козяр І.В., Косінова Я.Р. Особливості управління інноваційним розвитком на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу. URL:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj12uHTtOr7AhXslYsKHW>

55. Колективні засоби розміщування в Україні у 2016 році: статистичний бюлетень. К.: Державна служба статистики України, 2017. 200 с.
56. Колесніченко А. С. Нормативно-правове регулювання та державна підтримка розвитку готельної індустрії як інституту туризму. Причорноморські економічні студії. Вип. 23. 2017. С. 37–42.
57. Король С. Особливості організації та ведення бухгалтерського обліку підприємствами готельної індустрії. Вісник податкової служби України. 2001. № 37. С. 36-45.
58. Короп О. Ресторанний бізнес: специфіка обліку за П(С)БО. «ДТКт». № 29/201. URL:<https://online.dtki.ua>
59. Косміна Р.М. Бухгалтерський (фінансовий) облік: навч. посіб. / за ред. Ю.Д. Чацькіс. К. : Вид-во «Вища шк.», 2017. 255 с.
60. Крупка Я. Д., Кулинич М. Б., Сафарова А. Т. Бухгалтерський облік за видами економічної діяльності: навч. посіб. для студентів усіх форм навчання напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит». Луцьк: Вежа-Друк. 2016. 452 с
61. Кулинич М.Б., Сорока С.В. Особливості інформаційного забезпечення системи управління витратами підприємства. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2010. № 4. С. 98–103.
62. Кулинич М.Б. Бухгалтерський облік в галузях народного господарства: конспект лекцій для студентів денної і заочної форми навчання, напрям підготовки: 6.030509 – «Облік і аудит». Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. 35 с.
63. Лагун М.І. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємств при визначенні його потенціалу. Формування ринкових відносин в Україні. 2017. № 9. С. 64-69.

64. Лагун М.І. Методика системного підходу до формування комплексу показників фінансового стану підприємства. Формування ринкових відносин в Україні. 2017. № 6. С. 40-44.
65. Лазуренко В.І. Аудит: підручник. Донецьк: Каштан, 2011. 496 с.
66. Линник О.І., Кадук О.В. Особливості обліку та оцінки витрат відповідно до національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ». Технічний прогрес і ефективність виробництва. 2014. № 33 (1076). С. 22–27.
67. Линник О.І. Доходи та витрати готельного підприємства: приведення обліку до міжнародних стандартів і стандартів Європейського союзу. Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Випуск 20. 2017. С.997-1000.
68. Линник О.І. Сучасна вітчизняна та зарубіжна практика калькулювання собівартості продукції, обліку та управління виробничими витратами підприємства. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 6. С. 373–378.
69. Линник О.І., Задорожна О.С. Облік прибутку та визначення резервів забезпечення прибутковості підприємства. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» Технічний прогрес і ефективність виробництва. 2015. № 26 (1135). С. 147–153.
70. Ліпич Л.Г., Матвійчук І.О. Аналізування рівня розвитку системи антикризового управління готельних підприємств із урахуванням стадії їх життєвого циклу. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія: Економічні науки. Львів: ЛУБП, 2015. Вип. 13. С. 102–107.
71. Мальська М.П., Пандяк І.Г. Готельний бізнес: теорія та практика : [підручник]. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 472 с.
72. Мальська М.П., Пандяк І.Г. Організація готельного обслуговування: Підручник. К., 2011. 366 с. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/605-organzatsya-gotelnogo-obslugovuvannya-malska-mp.html>

73. Мардус Н. Ю. Теоретичні аспекти організації аудиту готельно-ресторанної справи. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю: матеріали 3-ї Всеукр. наук.-практ. конф. (Полтава, 26 жовтня 2018 р.). Полтава : ПДАА, 2018. С. 319-320.
74. Матвійчук І. Обліково-аналітичне забезпечення діяльності готельних підприємств. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 4, 2018. С. 139-148.
75. Мелень О.В. Організації бухгалтерського обліку готельного бізнесу: теоретичні аспекти. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Випуск 6 (11) 2017. С. 353-357.
76. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств. Затв. Наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001р. №132.
77. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт. Затв. Наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 16.02.2004р. №30.
78. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Київ, 2016–2017. URL: https://www.apu.net.ua/attachments/article/1151/2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C1.pdf.
79. Наказ Держспоживстандарту України від 11 жовтня 2010 року № 457 : Національний класифікатор України. URL: <http://www.dkrp.gov.ua/print/842> (дата звернення 04.12.2018).
80. Небава М.І. Макроекономіка. Тематичний тлумачний словник термінів: навч. посіб. Вінниця: ВДТУ, 2000. С. 74–81.
81. Новак У.П., Падюка М.В. Формування та облік доходів суб'єктів готельного бізнесу. Науковий вісник. 1'2018. С.209 -219.
82. Облік у галузях виробництва та послуг : навч. посібн. / Ю. Д.

- Маляревський, М. С. Горяєва, Н. С. Пасенко. – Х. : ХНЕУ, 2012. – 400 с.
83. Огійчук М.Ф., Новіков І.Т., Рагуліна І.І. Аудит: організація і методика : навч. посібник. К. : Алерта, 2010. 584 с.
84. Олійник О.В. Економічний аналіз: Практикум для студентів. Житомир: «Рута», 2015. 496 с.
85. Оліярник Т. Ю. Обліково-аналітичне управління фінансово-економічною безпекою готелів. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2015. Вип. 3 (33). С. 210–223.
86. Пасько Т.О. Історія бухгалтерського обліку : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. Суми: ВТД „Університетська книга”, 2009. 141 с
87. Податковий Кодекс України: станом на 22 листопада 2020 р. / Верховна Рада України. Київ: Голос України, 2010. 368 с.
88. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: чинний від 1999-11-29/Міністерство фінансів України. Київ: Урядове вид-во, 1999. № 290. URL: <http://zakon6.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
89. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: чинний від 1999-12-31/Міністерство фінансів України. Київ: Урядове вид-во, 1999. № 318. URL: <http://zakon6.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
90. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Мінфіну від 24.05.95 р. № 88. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=911-2007-%F0>.
91. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2001. 454 с.
92. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України: станом на 07 лип. 2011 № 3614-VI Київ: Парламент. вид-во, 1999. № 996-XIV. URL: <http://zakon6.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
93. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 № 4004-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4004-12> (дата звернення: 30.10.2022).

94. Про затвердження Вимог щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах Системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР) : Наказ Мінагрополітики України від 01.10.2012 № 590. URL: <https://bit.ly/2R3JNhS> (дата звернення: 30.10.2022).
95. Про затвердження Порядку встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання) : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2009 № 803. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/803-2009-%D0%BF> (дата звернення: 06.10.2022).
96. Про затвердження Порядку доведення до споживачів інформації про вид об'єкта туристичної інфраструктури та його категорію : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.07.2013 № 470. URL: <https://bit.ly/3tsSGP7> (дата звернення: 30.09.2022).
97. Про затвердження Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання) : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 № 297. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/297-2006-%D0%BF> (дата звернення: 06.05.2022).
98. Про затвердження Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг : Наказ Держтурадміністрації України від 16.03.2004 № 19. URL: <https://bit.ly/3tv13w4> (дата звернення: 06.05.2021).
99. Про затвердження Рекомендованих норм технічного оснащення закладів громадського харчування : Наказ Мінекономіки, європ. інтеграції від 03.01.2003 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0002569-03> (дата звернення: 08.05.2021).
100. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1023-12> (дата звернення: 06.05.2021).
101. Про курорти : Закон України від 05.10.2000 № 2026-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2026-14> (дата звернення: 06.05.2021).

102. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України від 23.12.1997 № 771/97-ВР. URL: <https://bit.ly/3uvRiwz> (дата звернення: 30.04.2021).
103. Про стандартизацію : Закон України від 05.06.2014 № 1315-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1315-18> (дата звернення: 06.05.2021).
104. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України від 15.01.2015 № 124-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/124-19> (дата звернення: 06.05.2021).
105. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/324/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 05.09.2022).
106. Реєстр свідоцтв про встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання), виданих Мінекономрозвитку. URL: <https://bit.ly/3uvdw1J> (дата звернення: 08.10.2022).
107. Роглев Х.Й. Основи готельного менеджменту. Навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 408 с.
108. Рожнов В. Організаційно-нормативні документи підприємства. Заробітна плата. 2017. № 1. С. 9–14 ; № 2. С. 18 –21.
109. Романів М.В. Фінансовий контроль і аудит: посібник. К.: НІОС. 2008. 124 с.
110. Савицька Н.Л., Жегус О. В., Михайлова М. В. Концептуальні засади контролю маркетингової діяльності в системі адаптаційного управління підприємством. Економічний простір. 2015. № 100, 161–170.
111. Санітарні правила для підприємств громадського харчування, включаючи кондитерські цехи і підприємства, що виробляють м'яке морозиво (СанПін 42-123-5777-91) від 19.03.1991. URL: <https://bit.ly/3euUWRV> (дата звернення: 08.11.2022).
112. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми

- державами-членами, з іншої сторони від 16.09.2014 № 1678-VII .
Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 40. Ст. 2021.
113. Цивільний кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15> (дата звернення: 27.10.2022).
114. Чабанюк О.М. Особливості обліку витрат та калькулювання собівартості готельних послуг. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». 2012. Вип. 9(33). Серія «Облік і фінанси». Ч. 3. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/59.pdf>
115. Шиманська К. В., Остапенко Я. О. Стан діяльності підприємств готельного господарства в Україні та особливості: обліково-контрольний аспект. Вісник ЖДТУ. 2014. № 1 (67). С. 59–66.
116. Школа І.М. Менеджмент туристичної індустрії: Навчальний посібник. Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ, 2003. 662 с.
117. Янчева Л.М., Янчев А.В., Кирильєва Л.О. Облік та аудит витрат підприємств ресторанного господарства: управлінський аспект : монографія. Х. : Видавець Іванченко І.С., 2017. 262 с.
118. Batchenko L., Honchar L., Beliak A. The effectiveness of ensuring the financial stability of the restaurant business in the crisis COVID-19. Anti-crisis management: state, region, enterprise: Multi-authored monograph. Kaunas, Lithuania : Publishing House “Baltija Publishing”, 2020. P. 151–176. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-020-9-11>
119. ISO/FDIS 18513:2003 Tourism services-Hotels and tourism accommodation-Terminology.

ДОДАТКИ